

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูศิลปะศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร กับเขตการศึกษา 9 เกี่ยวกับการประกวดศิลปะเด็ก ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดเรียงตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา
2. รูปแบบการประกวดศิลปะเด็ก
3. การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา

นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและให้ความหมาย ศิลปะศึกษา ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

เกษร ธิตะจारी (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า ศิลปะศึกษามีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาและเสริมสร้างความเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ 7 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ทางกาย การรับรู้ สุนทรียภาพ และด้านการสร้างสรรค์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้กล่าวว่า ศิลปะศึกษามุ่งเน้นการเสริมสร้างศิลปะนิสัยให้กับผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน และมีจุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้เรียนเป็นศิลปิน แต่เพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์ทางด้านศิลปะคิดค้น เพื่อเป็นศิลปินอิสระ สามารถนำวิชาชีพแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต แต่อาจจะขยายตัวออกเป็นวิชาชีพได้บ้าง เมื่อผู้เรียนมีความสนใจ และมุ่งศึกษาด้านศิลปะในระดับสูงขึ้น

ศิลปะศึกษาเป็นการศึกษาด้านศิลปะซึ่งจัดไว้เป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตร เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่เด็กโดยมีคำมุ่งหวังจะให้เด็กเป็นศิลปิน แต่มุ่งให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก และมีพัฒนาการทางสุนทรียภาพ(พัฒนาการทางอารมณ์) เพื่อการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (พระพงษ์ กุลพิศาล, 2531)

วิรุณ ตั้งเจริญ และ วรณรัตน์ อินทร์อำ (2515) ได้ให้ความหมายของศิลปะศึกษาว่า หมายถึง การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงความรู้สึกออกมาอย่างเสรี สร้างเสริมให้ผู้เรียนเกิดรสนิยมที่ดี เพราะศิลปะนั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันได้ การจัดประสบการณ์ของศิลปะต้องกว้างคลุมวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องตลอดจนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั่วไป เพื่อสร้างเสริมผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ในชีวิต

ศิลปะศึกษา หมายถึง การเรียนการสอนศิลปะในระบบการศึกษา มีคำมุ่งผลทางด้านผลงานศิลปะ และการฝึกอาชีพ อาจจะเริ่มก่อนวัยเรียนจากประถมถึงมหาวิทยาลัยระบบนี้คำนึงถึงการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียน คือ ด้านจิตใจ บุคลิกภาพ และฝีมือ วางพื้นฐานทั้งความรู้และการปฏิบัติ รสนิยมและศิลปินอิสระ มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาเป็นการศึกษาระยะยาว ตั้งแต่วัยเด็กเป็นต้นไป ซึ่งถ้าทำไม่ดีก็จะมีผลเสียต่อการศึกษาระดับอื่น ๆ ต่อไป ในระดับประถมศึกษาเน้นควรวางพื้นฐานอย่างมีระบบ การวางพื้นฐานวิชาชีพศิลปะนั้นอาจจำเป็นต้องทำบ้างในระดับมัธยมศึกษา ศิลปะในระยะนี้เน้นงานเรื่องศิลปะเด็กเป็นเรื่องสำคัญมาก (คารอง วงศ์อุปราษ, 2529)

เลิศ อานันท์ (2526) กล่าวว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีกิจกรรมอยู่มากมายที่สามารถตอบสนองการแสดงออกของเยาวชนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อส่งเสริมให้มีสุนทรียภาพและพุทธิปัญญา มีกิจนิสัยซันหมั่นเพียร รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สามารถดัดแปลงแก้ไขสิ่งแวดล้อมมาให้สวยงาม สะอาด เรียบร้อย มีระเบียบแบบแผน และดำรงชีวิตเป็นพลเมืองที่ดีอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข แนวการสอนศิลปศึกษาในปัจจุบันจึงควรที่จะ เน้นหนักไปในทางส่งเสริมให้มีการแสดงออก ตามความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติของแต่ละบุคคล

ศิลปศึกษา คือ การเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ประสบการณ์จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ แสดงออกเป็นผลงานด้านต่างๆ เช่น การเขียนภาพ ระบายสี การปั้น การแกะสลัก ภาพพิมพ์ การประดิษฐ์วัสดุต่างๆ การแสดงออกนี้ ครูต้องให้โอกาสเด็กได้แสดงอย่างอิสระและอยู่ในขอบเขต ครูผู้สอนจะต้องวางโครงการสอนเป็นระยะยาว ศึกษาวางแผนการเรียนการสอน จัดเนื้อหา วัสดุ วิธีการอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพและความวัยของเด็ก (ชลล พงษ์สามารถ, 2526)

สงวน รอดบุญ (2524) กล่าวว่า วิชาศิลปศึกษาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่อาศัยเรื่องราวของ มิติทางศิลปะ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจในคุณค่าของสุนทรียภาพ และพุทธิปัญญาของมนุษย์ แต่ละยุคแต่ละสมัย รู้คุณค่าของความผูกพันระหว่างชีวิตกับศิลปะ และบังเกิดค่านิยมต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ รู้จักนำเอาศิลปะมาประยุกต์ให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากความหมายทั้งหมด สรุปได้ว่า ศิลปศึกษาเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ มุ่งเน้นการ เสริมสร้างศิลปะนิสัยให้ผู้เรียนมีพัฒนาและความเจริญเติบโตในด้านต่างๆ เช่น

ด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม สุนทรีย์ภาพ และด้านการสร้างสรรค์ โดยมิได้มุ่งหวังให้เด็ก เป็นศิลปิน แต่มุ่งเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในการดำรงชีวิต หรือมีชีวิตอยู่ใน สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา

ธรรมชาติของมนุษย์มีความโน้มเอียงไปในทางรักความสวยงาม ถ้าสิ่งนี้ได้รับการ พัฒนาอย่างถูกต้องจะมีอิทธิพลและส่งเสริมบุคลิกภาพ เมื่อเจริญเติบโตจะเป็นมนุษย์ที่มีความ ด้งาม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะองค์ประกอบ ด้านความงามจะนำดวงคู่สลับขององค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถ ทำให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ ตามปกติมนุษย์มีความสามารถที่จะแสดงออกสร้างสรรค์ศิลปะตั้งแต่เด็ก สิ่งเหล่านี้ ถ้าได้รับโอกาสเสริมสร้างพัฒนาอย่างต่อ เนื่องและเหมาะสม จะเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ดังนั้นศิลปะจึง เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นของมนุษย์ไม่ว่าจะชาติสิ่งนี้ไปได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529) ธรรมชาติของศิลปะ เป็นธรรมชาติที่มีคุณค่าทางนามธรรมอย่างกว้างขวาง เช่น รสนิยม ความพึงพอใจ ทัศนคติ ศิลปะเด็กในปัจจุบันมีสภาพเหมือนกับเป็นการสะสมพลัง หลายๆ ด้านในตัวเด็ก เพื่อเป็นตัวผลักดันให้การเรียนรู้ด้านอื่นๆ ประสพผลสมบูรณ์หรือเป็น ตัวผลักดันพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพนั่นเอง (อำนาจ เย็นสบาย และ วิรุณ ตั้งเจริญ, ม.ป.ป.)

วัตถุประสงค์ของการสอนศิลปะศึกษา โดยทั่วไปแล้วมีดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529)

1. เพื่อพัฒนาศิลปินิสัยให้แก่ผู้เรียน

เป้าหมายของการพัฒนาศิลปินิสัยผู้เรียนให้มีบุคลิกภาพ และอารมณ์ที่ประณีต ละ เอื้ออำนวย โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนทางศิลปะ การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนที่พึง

ประสงค์ คือ การมีความรู้คู่กับความงามมากกว่ามีความรู้ ความสามารถแต่ขาดคาย
 ดังที่ ไรค (Read, 1978) กล่าวว่า การอบรมบ่มนิสัยทางศิลปะ เป็นการขัดเกลาความรู้สึ
 นึกคิด ใครที่ไม่ได้รับการอบรมทางด้านนี้จะเป็นคนมือเปล่า การรับรู้จะไร้สมรรถภาพ ไม่มี
 น้ำใจสร้างสรรค์ ลัษฏาคุณาณเดิมจะครอบงำ มุ่งแต่หารายได้อย่างไร้ความหมาย

2. เพื่อตระหนักรู้เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์

เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการรับรู้งานทัศนศิลป์ว่า เป็นงานศิลปะที่สื่อ
 ความคิดความรู้สึกสัมผัสได้ด้วยสายตา เกิดความชื่นชม เสริมสร้างความรู้รรมย์ความพอใจ
 ในศิลปะนั้น ได้แก่ การรับรู้ การมองเห็น ความรู้สึกสัมผัส ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ
 ด้วยจิตใจที่เบี่ยงนิติต่องานศิลปะ

3. การฝึกฝนทางศิลปะ

เพื่อมุ่งสนับสนุนผู้เรียนให้แสวงหาประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ในด้าน
 ความรู้ ทักษะ ให้ผู้เรียนได้ใช้วัสดุเพื่อสำรวจ การทดลอง การแก้ปัญหา การใช้เทคนิค
 ต่างๆ สร้างสรรค์ และแสดงออกทางศิลปะ การฝึกฝนทางศิลปะที่เหมาะสม จะเป็นพื้นฐาน
 ทาให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชม ความสนใจ มีค่านิยม และมีทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ

4. เพื่อตอบสนองความรู้สึทางค่านคุณค่าและความงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล

มนุษย์มีความถนัดเอียงไปบนเรื่องความรักสวยรักงาม ต้องการแสดงออกถึง
 การสร้างสรรค์ศิลปะอยู่ในตัวมาตั้งแต่เด็ก การจัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การ เรียน
 การสอนที่น่าสนใจ การสร้างบรรยากาศที่เสริมสร้างคุณลักษณะค่านิยมทางศิลปะ เพื่อการ
 ตอบสนองความต้องการ เกี่ยวกับความรู้ความงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลให้มีโอกาสพัฒนาไปบน
 ทิศทางที่พึงประสงค์

5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

ให้ผู้เรียนได้มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ แสดงความสามารถ
 ความสนใจและแสวงหาลักษณะ เฉพาะของแต่ละบุคคล การพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

และปลูกฝังรสนิยมทางศิลปะที่ดีให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน รวมทั้งใช้เวลาว่างในทางสร้างสรรค์

6. เพื่อพัฒนาการสื่อความหมายทางศิลปวัฒนธรรมที่ดีในแต่ละบุคคล

การจัดประสบการณ์ทางศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น จากการค้นพบทางประวัติศาสตร์ มนุษย์ใช้รูปภาพเป็นสื่อในการบันทึกเหตุการณ์ ความเชื่อ และความนึกคิดต่างๆ แต่ภาษาก็มีข้อจำกัดไม่สามารถอธิบายและทดแทนภาษาศิลปะได้ทั้งหมด หมายถึง ความสวยงามสง่างามและกินใจมนุษย์ ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถรับรู้สัมผัสความงามได้ จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาศิลปะ

ศิลปะมีคุณค่าต่อผู้เรียน ในด้านต่างๆ ดังเช่นที่ รัชกก เก่ง เขตรกิจ, ผดุง ศรีพันธุ์ (2529) ได้กล่าวถึง คุณค่าของศิลปะไว้ว่าศิลปะให้ความบันเทิงใจแก่มนุษย์และยังมีคุณค่าแฝงด้วยความคิด อุดมคติ และปรัชญาที่ละเอียดอ่อน สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. คุณค่าของศิลปะทางความรู้สึก ประกอบด้วย
 - 1.1 คุณค่าของสามัญฐานึก
 - 1.2 คุณค่าทางความเชื่อ
 - 1.3 คุณค่าทางความงาม
2. คุณค่าของศิลปะทางการอำนวยความสะดวก
 - 2.1 คุณค่าทางด้านอารมณ์
 - 2.2 คุณค่าทางการใช้สอยในชีวิตประจำวัน
3. คุณค่าของศิลปะในทางช่วยสร้างสรรค์ความเจริญ
 - 3.1 คุณค่าทางด้านมนุษยธรรม
 - 3.2 คุณค่าทางสังคม

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา มีความสำคัญต่อทรัพยากรมนุษย์ เพราะเป็นการแสดงออกถึงสิ่งดีงาม ยังเป็นสิ่งผลักดันให้มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นอกจากนี้ยังให้คุณค่าทางด้าน แนวคิด อุดมคติ และปรัชญาที่ละเอียดอ่อน คึงนั้นศิลปะจึง เป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์น่าจะจะได้ คึงที่ สุลักษณ์ ศิริบุรี (2534) ได้กล่าวว่า ศิลปะศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรมัธยมศึกษาที่ช่วยสร้างเสริมให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เช่นเดียวกับวิชาสามัญทั่วไป แต่ลักษณะธรรมชาติของวิชา จึงมีส่วนสำคัญ ในการปลูกฝังและสร้างสมประสบการณ์การรับรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ทาให้เป็นคนช่าง สังเกต ละเอียดอ่อน มีความไวต่อการรับรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ได้มีโอกาสสำรวจทดลอง ปฏิบัติในกิจกรรมศิลปะที่หลากหลาย มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ จินตนาการได้วิพากษ์วิจารณ์ ชื่นชมผลงานศิลปะทั้งของตนเองและผู้อื่นด้วยมวลประสบการณ์ดังกล่าว ศิลปะศึกษาจึงช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านกรรับรู้ (Perceptual Growth) การสร้างสรรค์ (Creative Growth) และความงาม (Aesthetic Growth) ควบคู่ไปกับพัฒนาการด้านอื่นๆ

รูปแบบการประกวดศิลปะ เด็ก

การประกวดศิลปะเด็กแต่ละครั้ง ได้มีการวางแผน จัดเตรียม จากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปะ ประกอบด้วยนักการศึกษา นักวิชาการ ครูศิลปะศึกษาและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ซึ่งรูปแบบการประกวดนั้นประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการประกวด การแบ่งกลุ่มผู้ประกวด การกำหนดหัวข้อเรื่อง การกำหนดขนาดสัดส่วนของผลงาน วัสดุและเทคนิควิธีการ การให้รางวัล เกณฑ์และการตัดสิน โดยทั่วไปรูปแบบการประกวดศิลปะเด็ก มีดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประกวดศิลปะเด็ก

ในการประกวดศิลปะเด็กแต่ละครั้งแต่ละโครงการ ย่อมมีหลักการ และ
เหตุผล ตลอดจนรูปแบบการจัดที่มักจะคล้ายคลึงกัน หรืออาจจะแตกต่างกันบ้างก็เล็กน้อย
แต่โดยทั่วไปได้กำหนดวัตถุประสงค์ สรุปลงได้ดังนี้คือ เพื่อตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนา
คุณภาพของเยาวชนให้เจริญงอกงาม ซึ่งมีศิลปะ เป็นสื่อกลางในการแสดงออกทางความคิด
สร้างสรรค์ตามความถนัดของแต่ละบุคคล เพื่อสร้างสำนึกในการรับผิดชอบต่อศิลปะธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมให้กับเด็ก และเพื่อเผยแพร่ผลงานศิลปะเด็กของไทย ให้เป็นการแพร่หลาย
ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ (ชมรมศิลปกรรมแห่งประเทศไทย, 2525)

2. การแบ่งกลุ่มผู้ประกวด

ผู้จัดประกวดศิลปะเด็กได้กำหนดเกณฑ์การแบ่งกลุ่มของผู้เข้าประกวด โดยใช้
อายุของเด็กและระดับชั้นเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม เช่น ชมรมศิลปกรรมแห่งประเทศไทย
(2525) ได้ใช้ระดับอายุเป็นเกณฑ์ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 5-7 ปี, 8-10 ปี,
11-13 ปี และ 14-15 ปี การประกวดศิลปกรรม บคท. ครั้งที่ 6 (2534) ได้แบ่งกลุ่มระดับ
อายุออกเป็น กลุ่มอายุไม่เกิน 8 ปี, 9-12 ปี และ 13-17 ปี สำหรับผู้จัดประกวดในชั้น
เรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ การประกวดศิลปกรรม "นาสิ่งที่ดีสู่ชีวิต" ครั้งที่ 3
(2534) ของบริษัทเรดชิบา ประเทศไทย แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 ระดับดังนี้ระดับประถมศึกษา
(ป.1-ป.6) ระดับมัธยมศึกษา (ม.1-ม.6) ระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป เป็นต้น

3. การกำหนดหัวข้อเรื่อง

เนื้อหาในการวาดภาพเข้าประกวดศิลปะเด็กนั้น จะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ
ผู้จัดประกวดได้กำหนดหัวข้อหรือเนื้อหามาให้ เช่น การประกวดศิลปกรรม บคท. (2529)
เรื่อง ในหลวงของเรา และผู้จัดประกวดไม่กำหนดหัวข้อ แต่เนื้อหาเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ
ประสบการณ์ของเด็กเอง เช่น เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ประเพณี วัฒนธรรม โลก
อนาคต สภาพแวดล้อม ฯลฯ ผู้จัดจะไม่รับผลงานที่ดีที่สุดได้ว่าปลอดเขียนแบบของผู้อื่นมา

ลักษณะผลงานส่วนมากจะกำหนดผลงานเป็น 2 มิติ ได้แก่ ภาพเขียน (Painting) ภาพพิมพ์ (Printing) และภาพปะติด (Collage) (ชมรมศิลปกรรมแห่งประเทศไทย, 2525)

การเลือกหัวข้อเรื่อง เพื่อจัดกิจกรรมศิลปะ เด็ก เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่ วิรุณ กิ่งเจริญ (2532) ได้กล่าวว่า การเลือกหัวข้อเรื่องให้เด็กมีการแสดงออกอย่างอิสระ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนวิชาศิลปะศึกษา แต่การปล่อยให้เด็กทำอะไรตามใจชอบ ทุกครั้งไปเป็นสิ่งไม่ควรกระทำ เพราะบางครั้งอาจทำให้เด็กสับสน ไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร ดี นานไปเด็กจะรู้สึกเบื่อหน่าย และจะทำงานซ้ำซากหันแต่สิ่งทีตนเองสนใจและทำได้เท่านั้น ทำให้ความคิดอยู่ในวงแคบ การจัดกิจกรรม ควรกำหนดแนวทางให้นักเรียนแสดงออกอย่างกว้างขวาง เกี่ยวกับความสนใจในบทเรียน และสภาพแวดล้อมทั่วไป โดยกำหนดเป็นหัวข้อเรื่อง และหัวข้อเรื่องควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตประจำวัน หรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตเด็ก ควรเป็นเรื่องใกล้ตัวหรือประสบการณ์ที่เด็กเคยเห็นมาก่อน เช่น เรื่อง รวามครอบครัว เหตุการณ์ที่โรงเรียน และสิ่งที่เด็กสนใจ เป็นต้น

4. การกำหนดขนาดสัดส่วนของผลงาน

การกำหนดขนาดของผลงาน ส่วนมากผู้ดำเนินการประกวดเป็นผู้กำหนดขนาดของผลงานมาให้ เช่น การประกวดศิลปะเด็กแห่งประเทศไทยครั้งที่ 3 (ชมรมศิลปกรรมแห่งประเทศไทย, 2525) ได้กำหนดขนาดของภาพ คือ 15x22 นิ้ว หรือ 45x60 เซนติเมตร การประกวดภาพเขียนหัวข้อ เกล็ดกรรณในสายตาของข้าพเจ้า ได้กำหนดขนาดของผลงานคือ 40x55 เซนติเมตร และโครงการประกวดภาพเขียน รักเจ้าพระยากับตาวีเศษ ได้กำหนดขนาดของผลงาน 15x22 นิ้ว ในบางครั้งก็มีการกำหนดขนาดของภาพ ที่มีเกณฑ์กำหนดว่า มากกว่า หรือ น้อยกว่า เช่น ขนาดของภาพต้องไม่เกิน 45x60 เซนติเมตร หรือน้อยกว่า 15x22 นิ้ว เป็นต้น ส่วนการเขียนภาพจะเป็นแนวตั้งหรือแนวนอนของกระดาษก็แล้วแต่ความถนัดของผู้เขียน

5. วัสดุและเทคนิควิธีการ

ในการประกวดศิลปะ เด็กวัสดุและเทคนิควิธีการ ส่วนมากจะกำหนดผลงาน ได้แก่ ภาพเขียน ภาพพิมพ์ และภาพปะติด ในนิตยสารประกวดผลงานทางด้านประติมากรรม หรือสื่อประสม เพราะการเคลื่อนย้ายลำบากยุ่งยากต่อการเก็บรักษา และอาจเกิดความเสียหายต่อผลงาน นอกจากนี้วัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์มีอยู่มากมาย ซึ่ง คาร์ท วังศ์อุปราศ (2529) ได้กล่าวว่า วัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ ได้แก่

5.1 ดินสอ ใช้ได้ทั้ง เด็กและผู้ใหญ่ มีทั้งดินสอค้ำ ดินสอถ่าน และดินสอสี ดินสอเหมาะสำหรับวาดเส้นรอยเฉพาะดินสอค้ำ

5.2 แท่งถ่าน และแกรรยอง มีลักษณะไม่แข็งใช้ได้ทั้ง เด็กและผู้ใหญ่ ควร วาดบนกระดาษขาวและกระดาษสีอ่อน

5.3 หมึกและสีน้ำ วัสดุ 2 ชนิดนี้ มีลักษณะใกล้เคียงกัน เวลาวาดหรือ เขียนอาจเออะได้ นิยมวาดบนกระดาษ

5.4 สีเทียนและสีชอล์ค ใช้สะดวก นิยมใช้กันมากในโรงเรียนหาห้ผล งานศิลปะของเด็กมีลักษณะคล้ายคลึงกัน หากให้ภาพมีสีสัน อาจมีผลเสียได้เหมือนกันถ้า นิยมใช้วัสดุนี้มากเกินไป หากให้ไม่มีความพยายามใช้เทคนิคอื่น

5.5 สีรปสเตอร์ ใช้ได้ทั้ง เด็กและผู้ใหญ่ เหมาะสำหรับงานออกแบบและ งานพาณิชย์ศิลป์ สีรปสเตอร์เวลาใช้ต้องผสมน้ำ เขียนด้วยพู่กันบนกระดาษหรือแผ่นไม้ก็ได้ บางทีใช้นิ้วมือในการเขียนภาพ

5.6 สีฝุ่น เป็นสีที่ใช้กันมาแต่โบราณ มีลักษณะเป็นฝุ่นหรือผง เวลาเขียน ประสมด้วยกาว น้ำ หรือไข่แดง เป็นเทคนิคที่ยากพอสมควร

5.7 สีอะคริลิก พัฒนามาจากสีฝุ่นมีส่วนผสมของพลาสติก เวลาใช้ผสมด้วยน้ำ และน้ำยาของอะคริลิก มีราคาแพงแต่มีความทนทาน แห้งเร็ว นอกจากใช้เขียนแล้วยังใช้ทึ้น ได้ด้วย

5.8 สีนํ้ามัน สำหรับศิลปะเด็กนํ้าคํ้าเหมาะสมควร เพราะแห้งช้า กรรมวิธี

ซับซ้อน และมีราคาแพง

ในการประกวดศิลปะเด็กส่วนมากจะนํ้าทํ้าทํ้าทํ้า และ เทคนิควิธีการเพราะเด็กมีความสามารถ และความถนัดที่แตกต่างกัน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจมีส่วนในการสร้างผลงาน ทางคํ้าศิลปะอีกคํ้า

6. การให้รางวัล

การมอบรางวัลส่วนใหญ่มักจะคล้ายคลึงกันโดยแบ่งออกเป็น รางวัลยอดเยี่ยมมี 1 รางวัล พร้อมเงินสดและใบประกาศนียบัตร รางวัลดีเด่นมี 2-10 รางวัล พร้อมเงินสดและใบประกาศนียบัตร รางวัลชมเชยหรือรางวัลสร้างสรรค์มี 3-20 รางวัล พร้อมเงินสดและใบประกาศนียบัตรหรือของที่ระลึก ในบางครั้งคณะกรรมการอาจมีการพิจารณามอบรางวัลเกียรติยศให้แก่โรงเรียนที่มีการสนับสนุนศิลปะเป็นพิเศษ

กัจจกร สุนพงษ์ศรี (2534) ได้กล่าวว่า รางวัล หมายถึง สิ่งของที่ให้แก่ด้วยความชอบ อาจเป็นการให้คํ้าแทน เกียรติ หรือเงินทองแก่งานหรือพฤติกรรมและอื่นๆ ที่เห็นว่าดีว่างามที่คนกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลหนึ่งมอบให้

เลิศ อานันท์ (2529) ได้กล่าวไว้ว่า รางวัล คือ คําสองคํา มีทั้งคุณและโทษ คํ้าหนึ่งอาจถือว่าเป็นคุณประโยชน์ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นในการแสดงทางศิลปะ มีความหมายในเชิงยกย่องให้เกียรติคํ้ามาสู่ความภาคภูมิใจแก่ผู้ได้รับ ถ้าหากรู้จักใช้รางวัลอย่างระมัดระวังในโอกาสเหมาะสม ส่วนอีกคํ้าหนึ่ง ถ้าผู้ได้รับหลงติดอยู่กับรางวัล ก็จะมีแนวโน้มทางทํ้าหลาย เนื่องจากรางวัลที่ได้รับจากการประกวดและแข่งขันมักมีข้อจํ้ากัคอันเกิดจากเงื่อนไขและกฎเกณฑ์จากผู้คํ้าเนินการ นํ้าควรยึดติดกับรางวัลจากความรู้สึกอยากได้รางวัล เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็น

ความต้องการของผู้ใหญ่มากกว่าความต้องการของเด็ก รางวัลถือว่าเป็นผลพลอยได้เท่านั้น
ไม่ใช่ว่าจุดมุ่งหมายของศิลปะ เด็กหรือ เครื่องวัดคุณภาพทางการศึกษาแต่อย่างใด

ปัจจุบันเกิดความเข้าใจว่า รางวัลและชื่อเสียงคือ ความสำเร็จของการสอน
ศิลปะ โรงเรียนใดสามารถได้รับรางวัลมากก็ถือว่าประสบความสำเร็จมาก หากโรงเรียน
ใดไม่ได้รับรางวัลถือว่าประสบความสำเร็จล้มเหลวในการสอนศิลปะ การปลุกฝังให้เด็กมีนิสัยการ
ทำงานที่มีรางวัลตอบแทน ทำให้ปรัชญาการศึกษาศิลปะในระบบโรงเรียนถูก เบี่ยงเบน ถ้า
สอนตามหลักสูตร เน้นการ เตรียมความพร้อม เน้นในเรื่องการสร้าง เสริมลักษณะนิสัยให้
ความสัมพันธ์กับเด็กทุกคนโดยถือว่าศิลปะศึกษาเป็น เครื่องมือพัฒนาไปสู่ลักษณะอันพึงประสงค์
ซึ่งโอกาสจะได้รางวัลมีน้อยมาก แต่ถ้าสอนศิลปะแก่เด็กโดยเลือก เห็นเด็กที่มีแวว มี
ความรักความสนใจ มีความสามารถพิเศษ เข้ารับการฝึก เป็นการเฉพาะ มีการศึกษาหัวข้อ
ที่เขียน ศึกษาภูมิหลัง แนวคิดของกรรมวิธีการตัดสิน ศึกษาคู่แข่ง โอกาสที่จะได้รับรางวัลก็มี
มากขึ้น ทำให้มีข้อโต้แย้ง เรื่องรางวัลเป็นแรงจูงใจหรือสิ่งเลวร้าย กล่าวคือ เราจะเตรียม
ผู้บริกรหรือจะเตรียมสร้างศิลปิน (อาานาจ เขียนสบาย, 2532)

7. เกณฑ์และการตัดสิน

เกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินผลงานประกวดศิลปะ เด็กควรมุ่ง เน้นให้สนองนโยบาย
หรือวัตถุประสงค์ของการจัดประกวดแต่ละครั้ง เป็นสำคัญ ควรคำนึงถึงประโยชน์ของการจัด
ประกวดในด้าน การปลุกฝังนิสัยที่ดีแก่เด็ก ควรพิจารณาถึงวุฒิภาวะของเด็กแต่ละวัย
พัฒนาการของเด็กตามความเป็นจริง ควรให้โอกาสและให้ความยุติธรรมแก่เด็กอย่างเสมอ-
ภาค ทั้งเด็กที่มาจากฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันออกไป เพื่อส่งเสริมให้เด็ก
ทุกคนได้มีความรักชื่นชอบในศิลปะ ได้มีโอกาสแสดงออกตามอัธยาศัยของคนที่เกณฑ์ที่ควรจะให้
ความสนใจเป็นพิเศษ คือ ไม่ควรพิจารณาผลงานที่ลอกแบบและเลียนแบบความคิดจากผู้อื่น
ผลงานต้อง เสร็จสมบูรณ์ตรงตามข้อกำหนดของการประกวดทุกประการ และระลึกอยู่เสมอว่า

เป็นการประกวดผลงานของ เด็กไม่ซ้ำผลงานของผู้ใหญ่ หรือผลงานของศิลปิน (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2533)

คลีเวอร์ (Clever, 1966) ได้ศึกษาปัญหาการตัดสินคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งการตัดสินคุณค่าในงานศิลปะประกอบด้วย การตัดสินทั้งในส่วนของสิ่งที่มองเห็น และมองไม่เห็น บางครั้งสิ่งที่มองเห็นจะปรากฏเป็นวัตถุอย่างชัดเจน ในผลงานศิลปะไม่สามารถแยกออกเป็น ส่วน ๆ ได้ เช่น แยกโครงสร้าง หรือการเปลี่ยนแปลงของสี เพราะเป็นปฏิริยาทางเคมี สิ่งที่เป็นเป้าหมายในการพิจารณา คือ พิจารณาถึงความชำนาญของศิลปินในการนำเอาความทรงจำมาสร้างให้ปรากฏ แต่ความซับซ้อนจะเกิดขึ้นในงานที่ปรากฏเป็นวัตถุ (ที่เห็นได้) และงานที่เป็นนามธรรม เราสามารถตัดสินด้วยการจำกัดขอบเขตของสิ่งที่นำมาแสดงและการกำหนดขอบเขตเรื่อง เวลาและสถานที่ ศิลปะนอกจากจะเป็นความชำนาญของการถ่ายทอดความจริงและความรู้สึกแล้ว ความลึกซึ้งและขอบเขตของเรื่องราวในการแสดงออก และการก่อเกิดของอารมณ์ความรู้สึก เป็นสิ่งที่ศิลปินต้องสร้างขึ้นอีกด้วย เพื่อสร้างประสบการณ์ทางการมองให้ผู้ดู หลักการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ซึ่งเป็นข้อตกลงในธรรมชาติของความงามพรรณนา ทัศนคติในการตัดสินคุณค่าที่แตกต่างกันมากมาย ทัศนคติเหล่านี้คาบเกี่ยวกันอยู่ 3 ส่วน คือ

1. ลัทธิวัตถุ (Objectivism) สมมติให้กฎเกณฑ์การตัดสินมีความสมบูรณ์ได้มาตรฐาน ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ อยู่เหนือกาลเวลาและสถานที่
2. ลัทธิจิตใจ (Subjectivism) พิจารณาการตัดสินงานศิลปะจากจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีกฎเกณฑ์แตกต่างกันไป
3. ลัทธิความสัมพันธ์ (Relativism) การมองในแง่นี้ถือว่า วัตถุใด ๆ ที่อยู่ในวัฒนธรรมจะมีมาตรฐานด้วย การตัดสินผลงานต้องตัดสินตามพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผลงานนั้น ๆ มิใช่ตัดสินตามวัฒนธรรมของผู้ตัดสินเอง

กฎเกณฑ์การตัดสินการประกวดศิลปะ คือ ข้อกำหนดที่วางไว้เป็นหลักระหว่างคณะกรรมการด้วยกัน ว่าการตัดสินครั้งนี้จะใช้แบบใดเป็นหลักในการพิจารณาตัดสิน เกณฑ์ในการตัดสินที่ใช้กันทั่วไปมีอยู่ 3 แบบ คือ (ภาจร สุนพงษ์ศรี, 2534)

1. อิงเกณฑ์ หมายถึง การตัดสินที่มีการนำเอาเกณฑ์มาตรฐานทางคุณค่าสูงสุดของศิลปะเป็นหลักสำคัญ ดังเช่น การประกวดศิลปกรรมร่วมสมัย งานที่ควรได้รับรางวัลควรเป็นงานที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ส่วนตัวสูง มีความแปลกใหม่ น่าทึ่ง คาดานึงถึง มีแง่มุมในการแสดงที่ใหม่เจ๋งตาคุณค่า มีฝีมือลายมือพอดควร มีการแสดงออกที่ดี เป็นต้น โดยยึดมาตรฐานจากสากลเป็นหลัก
2. อิงกลุ่ม การตัดสินในเกณฑ์นี้ถือเอาผลงานที่ดีที่สุดในกลุ่มเป็นงานที่ได้รับรางวัล แม้บางครั้งอาจค่อยและช้อย่อนในคุณค่าทางศิลปะอยู่บ้างก็ตาม
3. อิงเกณฑ์และอิงกลุ่มผสมกัน เป็นการรวมเกณฑ์ทั้งข้อ 1 และข้อ 2 เข้าด้วยกัน

เกษร ธิตะจारी (ม.ป.ป.) ได้กล่าวไว้ว่า คุณค่าของงานศิลปะแบ่งออกเป็น 2 คุณค่า คือ คุณค่าทางเนื้อหาสาระ (Content Value) ศิลปินต้องการแสดงออกถึงเรื่องราวของงานที่ต้องการแสดงออก โดยถ่ายทอดความรู้สึกตามที่ได้พบเห็นออกมาทางผลงานที่คนทั่วไปดูแล้วเข้าใจ และคุณค่าทางรูปทรง (Form Value) เป็นการแสดงออกแนวความคิดของศิลปินที่ถ่ายทอดออกมาเป็นนามธรรมที่แฝงในรูปทรงง่าย ๆ เช่น เส้น แสง สี เป็นต้น ศิลปินจะใช้ความคิดสร้างสรรค์สูงมาก

เกณฑ์การพิจารณาตัดสินผลงานประกวดศิลปะ เด็ก ควรคำนึงถึงสภาพพื้นฐานความแตกต่างในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมของเด็ก โดยพิจารณาการแสดงออกต่อไปนี้ (ชมรมศิลปกรรมแห่งประเทศไทย, 2525)

1. ความคิดสร้างสรรค์

2. พัฒนาการทางศิลปะ
3. ลักษณะการแสดงออกทางรูปแบบ เนื้อหา และการสื่อความหมายที่เด่นชัด
4. สภาพแวดล้อมและโอกาส เทคนิค วิธีการแก้ปัญหา

สน สิมารัง (2528) ได้ให้ข้อเสนอนี้เกี่ยวกับเกณฑ์การตัดสินงานศิลปะ เด็กสามารถลำดับได้ดังนี้

1. พิจารณาความสามารถในทางศิลปะตามวุฒิภาวะของ เด็กแต่ละวัย ให้ความสำคัญ เป็นเลิศในผลงานศิลปะและความสามารถพิเศษเฉพาะบุคคลเท่านั้น
2. พิจารณาถึงสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยให้ความสำคัญธรรมชาติในการใช้วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการแสดงออกของเด็กที่มาจากสภาพแวดล้อมต่างๆ กัน
3. พิจารณาถึงความรับผิดชอบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การรู้จักทำงานร่วมกัน และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนร่วมงาน ในการที่กิจกรรมศิลปะ เด็ก เป็นกิจกรรมที่ร่วมกัน

จากรูปแบบของการประกวดศิลปะ เด็กตั้งกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีการกำหนดในส่วนต่างๆ ของการประกวด ไม่ว่าจะเป็นจุดประสงค์ การแบ่งกลุ่มผู้ประกวด หัวข้อ เรื่อง ขนาดสัดส่วนของผลงาน วัสดุและเทคนิควิธีการ การให้รางวัล เกณฑ์และการตัดสิน สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อผู้ส่งผลงาน เข้าร่วมการประกวดโดยเฉพาะตัวเด็ก การกำหนดรูปแบบ มีความสอดคล้องกับความต้องการของเด็กมากน้อยเพียงใด และมีความเหมาะสมตามวุฒิภาวะของเด็กหรือไม่ ซึ่งครูศิลปะศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะได้มีการศึกษาเพื่อปรับปรุงรูปแบบการประกวดศิลปะ เด็กให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

สภาพการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา ก็เหมือนกับการเรียนการสอนทั่วไป ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่จะหาให้การเรียนการสอนบรรลุความคาดหวัง ซึ่งนักการศึกษาได้จัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา ได้แก่

1. หลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นคุณค่า และความสำคัญของวิชานี้ พยายามที่จะให้วิชานี้พัฒนาไปอย่างถูกต้องตามหลักการของการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน อันจะทำให้เยาวชนไทยเป็นผู้มีลักษณะนิสัยที่ดีงาม เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ โดยการวางรากฐานของวิชานี้ไว้อย่างเด่นชัด ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521
2. ผู้สอน ผู้สอนศิลปะศึกษาจะต้องตระหนักและรับรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนเองว่าเป็นครูศิลปะศึกษามุ่งเป้าเป็นศิลปิน ทั้งนี้บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครู จึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน
3. ผู้เรียน จากการศึกษาข้อมูลของผู้เรียน ผู้สอนสามารถศึกษาองค์ประกอบของผู้เรียน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางสังคม ครอบครัว สภาพทางเศรษฐกิจ โรงเรียนและครู ผลการเรียน และสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน สิ่งเหล่านี้มีผลต่อตัวผู้เรียน
4. กระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากธรรมชาติของวิชาศิลปะศึกษามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากวิชาอื่นว่า การเรียนการสอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ การสร้างบรรยากาศที่ดี สร้างความสนใจให้กับผู้เรียน การนำทรัพยากรวัสดุที่เหมาะสม และมีความอดทน
5. การบริหารและบริการสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน การเรียน

การสอนจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร จะต้องมียุทธศาสตร์หรือมีทฤษฎีหรือมีทฤษฎีเฉพาะอย่างมีหนังสือเรียน เป็นสิ่งจำเป็นที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทัศนคติอันกว้าง เนื่องจากโรงเรียนอยู่ในสภาพที่แตกต่างกัน มีตัวแปรทางวัฒนธรรมอยู่มาก การที่ผู้สอนจะมีโอกาสได้ศึกษาดูงาน ศิลปะจากของจริงคง เป็นไปไม่ได้ยาก

สุทิน บุญดวงศ์ (2531) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนการสอน ได้แก่

1. ครู เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเข้ามาดำเนินการสอน ฉะนั้นครูควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพที่ดี
2. ผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญเท่ากับครูผู้สอน และผู้เรียนต้องร่วมมือกันเพื่อช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้สะดวก
3. สิ่งที่จะสอน (หลักสูตร) ได้แก่ เนื้อหาวิชาต่างๆ ซึ่งครูจะต้องจัดเนื้อหาให้สัมพันธ์ มีความน่าสนใจเหมาะสมกับวัย ระดับชั้นรวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน

คณัช ไชยโยธา (2534) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย สิ่งต่อไปนี้

1. ผู้สอน เป็นตัวบ่อนที่สำคัญของระบบการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงบทบาทของตัวเอง กิจกรรมของผู้สอน และลักษณะสำคัญของผู้สอนที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นอย่างไร
2. ผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในระบบการเรียนการสอน ผู้สอนมีความจำเป็นจะต้องหาการศึกษาผู้เรียนในแต่ละระดับให้เข้าใจ นอกจากนี้ ผู้สอนจะต้องศึกษาให้เข้าใจในด้านความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความถนัดทางการเรียน ความ

ต้องการและความคาดหวังของผู้เรียน

3. หลักสูตร ผู้สอนจะต้องการศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจแจ่มชัด ทั้งนี้เพราะหลักสูตร คือ แนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้

4. สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนได้แก่ สถานที่ทำการสอน เครื่องมืออุปกรณ์ช่วยสอน วิธีสอน กิจกรรม และความสัมพันธระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หากผู้เรียนกับผู้สอนมีการวางแผนร่วมกันจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

การเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันไปบ้างน้อยบ้าง กล่าวโดยสรุปแล้วการเรียนการสอนประกอบด้วย

1. ครูผู้สอน จะต้องรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง มีการจัดประสบการณ์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน
2. ผู้เรียน การศึกษาข้อมูลของผู้เรียน เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน เช่น ความสามารถในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมเศรษฐกิจ สังคม การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ความต้องการของผู้เรียน เป็นต้น
3. หลักสูตร จุดมุ่งหมายสูงสุดของการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูผู้สอนจะต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะดำเนินกิจกรรมทุกชนิด ให้เป็นไปตามหลักสูตรที่ได้วางเอาไว้
4. สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ หรือสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อวิชาที่สอนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอน ผู้บริหาร ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม มีการเสริมแรงและแรงจูงใจ จัดกิจกรรมส่งเสริมการแสดงออก

1. ครูผู้สอน

ในการสอนศิลปศึกษานั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงสภาพภูมิภาวะ และความพร้อมด้านต่างๆ ของผู้เรียนก่อน หลังจากนั้นจึงกำหนดกิจกรรมที่มีความยากง่ายในการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านต่างๆ เมื่อกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมแล้ว ต้องพิจารณาถึง เป้าหมายที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

บทบาทและหน้าที่ของครูศิลปศึกษาที่ควรปฏิบัตินั้น ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2533) ได้กล่าวว่า หน้าที่หลักของครู คือ การช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ความหมายและคุณค่า ประสิทธิภาพทางศิลปะ โดยที่ครูจะเป็นผู้จัดเวทีศิลปะหรือจัดสถานที่ทำงานให้ ตลอดจนสนับสนุนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์และให้คำแนะนำส่งเสริมให้มีการเจริญเติบโตทางศิลปะในกลุ่มนักเรียน ที่ตนเองสอน ครูศิลปะจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องศิลปะที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เด็กด้วย และบทบาทที่สำคัญของครู คือ การส่งเสริมให้เด็กกระตือรือร้นที่จะทำงาน ยอมรับฟังเด็ก ศึกษาผลงานของเด็ก แต่ไม่ควรครอบงำหรือนำทางให้เด็กตาม โดยอาศัย เหตุผลตามแบบของผู้ใหญ่

การประกวดศิลปะ เด็กจะเน้นผลงานศิลปะเป็นสำคัญ แต่กระบวนการเรียนการสอนจะเน้นที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลงาน ในเรื่องนี้ เลิศ อานันท์ (2529) ได้กล่าวว่า ครูศิลปะส่วนใหญ่มุ่งการสอนศิลปะเพื่อศิลปะ กล่าวคือ มุ่งเรื่องความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่ม เพื่อให้ปรากฏงานชิ้นสุดท้ายที่เป็นการแสดงออกมาในภาพแล้วถือว่ายุติ ท้าย่างไร เราจะก้าวไปจากจุดสุดท้ายที่เราเห็นภาพไปสู่การสร้างคุณสมบัติที่เราเรียกว่า ความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์อย่างจริงจัง (สมชัย วุทธิบริชา, 2529) การสอนเพื่อสร้างลักษณะนิสัย ความเจตนาของหลักสูตรนั้นมักจะกระทำได้ค่อนข้างยาก เพราะต้องใช้เวลายาวนาน และมีลักษณะเป็นนามธรรม ซึ่งยากที่ใคร ๆ จะมองเห็นใน

เวลาอันรวดเร็ว แต่การฝึกทักษะทางศิลปะ เพียง เฉพาะ เด็กกลุ่มคนนั้นก็คนไว้เพื่อประกวด แข่งขันชิงรางวัลย่อมเป็นเรื่องง่ายกว่า และสามารถกระทำได้สำเร็จภายในระยะเวลาอันสั้น เนื่องจากผลงานมีลักษณะเป็นรูปธรรม

พระพงษ์ กุลพิศาล (2531) มีความเห็นต่อการสอนศิลปะ เด็กของครูศิลปศึกษา ดังนี้

1. การเรียนการสอนเป็นเรื่องของความชำนาญ หรือผลสำเร็จของงานก็จะเน้น การฝึกฝนฝีมือของเด็ก ซึ่งการสอนตามแนวทางนี้จะคงคำนึงถึงวัยของเด็กให้มากนักควรนำไปใช้กับเด็ก เนื่องจากวัยและวุฒิภาวะของเด็กไม่พร้อม
2. การเรียนการสอนเป็นเรื่องของการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางการเรียนรู้ ก็จะเน้นพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ ตามวัยของเด็ก
3. การเรียนการสอนเป็นเรื่องของการรับรู้ทางความงาม มองศิลปะเป็นวิชาสามัญ เช่นเดียวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มุ่งให้เด็กรับรู้คุณค่าทางศิลปะ

ครูผู้สอนศิลปศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2530) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา ดังต่อไปนี้

1. เราต้องแยกให้ได้ว่าศิลปะของเด็กต่างจากศิลปะของศิลปิน แต่ถ้าไม่สามารถแยกได้ ความสับสนทางความคิด ความเชื่อหรือการปฏิบัติจะเกิดขึ้นอย่างมาก
2. ในปัจจุบันการประกวดแข่งขันเป็นช่วงการเติบโตอย่างมาก อย่างไรก็ตามการประกวดหรือการแข่งขันเป็นส่วนประกอบของการเรียนทางศิลปศึกษา ดังนั้น ประเด็นหลักจึงมุ่งเข้าการแข่งขัน
3. ศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งได้เน้น วิชาชีพที่ผลิตเด็กออกไปเป็นศิลปิน แต่เราจะมุ่งปฏิเสธการเป็นศิลปินของเด็กในอนาคตเรา

ต้องมองวิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชากระตุ้นให้เด็กรู้คุณค่าหลายๆ ด้านในตัวเขา

4. การสอนศิลปะศึกษา ที่เน้นด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เป็นความรู้พื้นฐาน
ทั่วไป การสอนศิลปะศึกษาในระดับประถมและมัธยม เรื่องของทัศนคติที่น่าจะเป็นประเด็น
สำคัญ หลังจากนั้นอาจจะเน้นทักษะ หรือในแง่ของความรู้ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง สาเหตุที่
ทัศนคติมาก่อนเพราะถ้ามองย้อนหลังไปอีกจะพบว่า สังคมไทยเราคงน่าจะเป็นที่จะต้องให้
ทุกคนปฏิบัติงานศิลปะทั้งหมด แต่หาอย่างอะไรที่จะให้เด็กเหล่านี้ หรือประชาชนในอนาคตนั้น
มีทัศนคติที่ดีต่อศิลปะในฐานะผู้บริโภคดีดี เป็นประการสำคัญ

5. เมื่อพูดถึงกิจกรรมศิลปะศึกษาในระดับประถมและมัธยม เราต้องทำความเข้าใจ
ร่วมกันว่า กิจกรรมศิลปะศึกษาน่าจะเป็นเพียงกิจกรรมในเชิงปฏิบัติเพียงอย่างเดียว เพราะ
ความจริงแล้ว ถ้าเรามองในแง่ของการพัฒนาประสาทสัมผัสส่วนตัวเด็กในแง่ความรู้ต่างๆ ก็
น่าจะกินความกว้างกว่านั้น นอกจากการปฏิบัติด้วยมือ การดูด้วยสายตา หรือสวดประสาธอื่น
น่าจะเอามารวมในวิชาศิลปะศึกษา เช่น เอาผลงานตัว มาให้เด็กดูแล้วคุยกัน ก็ถือว่าเป็น
กิจกรรมศิลปะได้หรือไม่

6. ถ้าพูดถึงศิลปะศึกษาหรือกิจกรรมศิลปะเด็ก เราควรยอมรับว่าเด็กทุกคนใน
ห้องเรียนมีศักยภาพในแง่ของการสร้างสรรค์เท่าเทียมกัน ความเชื่อนี้ปฏิเสธความคิดเดิม
ในแง่ที่ว่านักเรียนห้องหนึ่งมีผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ หรือมีความสามารถในเชิงศิลปะแต่
เพียงจำนวนน้อย ถ้าเราเชื่อว่าเด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ เราก็สามารถสอนเด็กทั้ง
ห้องให้มีศักยภาพทางศิลปะอย่างทั่วหน้า น่าจะเลือก เฉพาะ เด็กที่มีจำนวนไม่กี่คนเท่านั้น

ครูผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ เพื่อใช้ในการดำเนินการสอนให้ได้ผลดี
ชลอ พงษ์สามารถ (2526) กล่าวคือ

1. การสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็ก ควรส่งเสริมและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เด็ก
พยายามส่งเสริมเด็กในทุกด้านที่จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

2. การมีความศรัทธาในงานของเด็ก เป็นสิ่งสำคัญ การยอมรับนับถือเป็นสิ่ง
ต้องการของเด็ก เด็กจะเห็นตนเองสำคัญและจะเกิดความพยายามหาหาให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ครู
ต้องเข้าใจว่าเด็กต้องการ เป็นตัวของตัวเอง
3. การติดตามดูแลการทำงานของเด็กอย่างใกล้ชิด การดูแลการทำงานของ
เด็กจะแก้ปัญหาคือ การสั่ง เล่าของ เด็กได้มาก เป็นสิ่งหนึ่งที่หาให้เด็กอุ่นใจ และหาให้เด็ก
ทัศนคติที่ดีต่อครูและวิชา เรียนด้วย
4. การให้ความอิสระในการทำงาน เด็กวัยรุ่นชอบการทำงานอย่างมีอิสระ
การทำให้เสรีครูต้องคอยดูแลบ้าง โดยไม่มีการควบคุม
5. การเสริมกำลังใจ ผลงานของเด็กต้องถือว่ามีค่าควรแก่การสนองตอบให้
กำลังใจแก่เด็ก
6. การจัดนิทรรศการผลงานของเด็ก ทำให้เด็กอยากแสดงฝีมือและสนใจใน
การเรียนมากขึ้น
7. การให้เวลาในการทำงานปฏิบัติ ทุ่มแรงรักเกินไปหรือให้เวลาทำงานมาก
เกินไป งานกับเวลาปฏิบัติต้อง เหมาะสมสัมพันธ์กัน
8. การวางแผนงานของครูผู้สอน งานที่ท้าทายให้เด็ก เกิดความกระตือรือร้น
ในการทำงาน หลักสูตรและการเลือก เนื้อหาการสอนเป็นสิ่งจำเป็น
9. การให้ความยุติธรรมแก่เด็ก วัยรุ่นต้องการความถูกต้อง ความเป็นจริง
ครูต้อง เป็นผู้มีความรู้ คัดลึกลงถูกต้อง
10. การใช้สื่อการเรียนการสอน ครูต้องมีการเตรียมการสอนล่วงหน้า

นอกจากนี้ ครูจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ อีก 4 ประการ (วิชัย วงษ์ใหญ่,
2527) ในการจัดการเรียนการสอน คือ

1. ผู้สอนจะต้อง เข้าใจธรรมชาติของวิชา โครงสร้างความคิดรวบยอดของ

เนื้อหาวิชาอย่างชัดเจนก่อนที่จะทำการสอน

2. ผู้สอนจะต้องรู้จักและเข้าใจผู้เรียนอย่างที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของผู้เรียนในด้านความเจริญเติบโต ความพร้อม ความสนใจ ความต้องการ และสามารถจัดบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อสภาพการเรียนการสอน

3. การจัดประสบการณ์เรียนจะต้องพยายามฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้เหตุผลและกล้าแสดงในสิ่งที่เขาคิด

4. ผู้สอนจะต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา จะหาอย่างไรให้ผู้เรียนสนุก สนองกับสิ่งที่เรียน

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษามีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนที่จะผลักดันให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ สิ่งสำคัญที่สุดคือ ครูมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของครูที่ดีอย่างน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นผู้มีความรู้ดี หมายถึง วิชาที่สอนอย่างถ่องแท้ เป็นผู้มีความสามารถดี หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ นั้น เป็นต้น และการจัดประกวาศศิลปะเด็กแต่ละครั้ง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สนับสนุนการทำงานของเด็กก็คือ ครูศิลปะศึกษา ครูศิลปะศึกษามีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดประกวาศศิลปะเด็กและปรัชญาศิลปะศึกษาหรือไม่ ไม่ว่าจะครูศิลปะจะหาหน้าทีในการเรียนการสอนถูกต้องหรือไม่ก็ตาม ผลกระทบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ เด็กนักเรียน

2. ผู้เรียน

การศึกษาข้อมูลจากตัวผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญของการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพซึ่งผู้สอนสามารถศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การฝึกอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ความต้องการ ความสนใจ และความมุ่งหวังต่อวิชาที่เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529)

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2527) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนเป็นผู้ที่ครูหวังจะให้เกิด การเรียนรู้ ดังนั้นลักษณะของผู้เรียนในแง่พฤติกรรมาระดับชั้นเรียน และภูมิหลังต่างๆ จะเป็น ตัวกำหนดค่าให้ครูกำหนดจุดมุ่งหมาย เทคนิคการสอน และการจัดบรรยากาศที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเครื่องมือในการทดสอบที่เหมาะสม

องค์ประกอบทางค่านผู้เรียน ข้อมูลส่วนตัวและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนจะ เป็นส่วนกำหนดในการจัดระบบการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการ ความ สามารถ ความสนใจของผู้เรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตร ข้อมูล ผู้เรียนประกอบด้วยค่านต่างๆ ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2527)

1. ความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจะต้องหาความเข้าใจและตระหนัก ถึงพื้นฐานความรู้เดิม ความคาดหวังต่อสิ่งที่เรียน รวมทั้งสภาวะความเป็นอยู่ในครอบครัว ของผู้เรียน
2. วิธีการแสวงหาความรู้ คือ ความพยายามที่จะเรียนรู้และหาข้อมูลต่างๆ เพื่อ สรุปลงเป็นแนวคิดและหลักการที่จะนำไปใช้กับชีวิตจริง จะมีอิทธิพลและส่งผลต่อการเรียนรู้เป็น อย่างมากกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน
3. การสร้างความเข้าใจ ซึ่งผู้สอนจะต้องพยายามที่จะเข้าใจถึง เหตุและผล ของการกระทำต่างๆ ของผู้เรียน การหาความคุ้นเคยกับผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องตระหนัก อยู่เสมอว่าหัวใจการสอนคือ ผู้เรียน ถ้าไม่มีผู้เรียน การสอนก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้
4. การเรียนรู้คือการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผู้สอนจะต้องสร้างโอกาสเพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงและ เปิดทางเลือกในกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปในทิศทางที่ พึงประสงค์ ควรหาโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้
5. การยอมรับผู้เรียนในสภาพที่เขาเป็นอยู่ ผู้สอนจะต้องคำนึงว่า สิ่งที่ผู้สอน ยอมรับไม่ได้หรืออาจจะ เผลอไปในขณะปฏิบัติการสอนนั้นคือ ผู้สอนคิดว่าผู้เรียนเหมือนกันหมด

และมีความเท่าเทียมกัน ซึ่งในสภาพแห่งความเป็นจริงนั้น ผู้เรียนมีความแตกต่างกันมากในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ความสามารถ ความสนใจ ความเชื่อ ค่านิยม แม้แต่เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ก็ไม่เท่ากัน

พัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็ก

พฤติกรรมของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจให้ เพื่อจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ซึ่ง ชลอ พงษ์สามารถ (2526) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นกับงานศิลปะศึกษาไว้ว่า ความต้องการและความสนใจของเด็กวัยรุ่นเป็นสิ่งที่ครูควร เข้าใจและสังเกต เพราะเด็กวัยนี้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตัวเองให้ทันกับสังคม และเข้าใจตนเองว่าเป็นผู้ใหญ่ออกที่จะดำเนินการเองได้ การควบคุมดูแลของครูผู้สอนต้อง เป็นวิธีที่นุ่มนวลให้เด็กรู้ตัวและก็พร้อมที่จะให้คำแนะนำหรือช่วยแก้ปัญหาที่พวกเขาติดขัดได้ ที่สำคัญคือ วัยนี้เป็นวัยที่แสดงออกในทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางศิลปะได้สูงกว่าทุกวัย ความต้องการและความสนใจของวัยรุ่นย่อมมีความแตกต่างกันในระหว่างเพศชายและเพศหญิง สำหรับเพศชาย ทางความคิดและการใช้สติปัญญาทางการแสดงออกทางศิลปะจะแสดงความรุนแรงหนักแน่น เป็นตัวของตัวเอง และชอบทำงานที่ท้าทายการแสดงออกของตนเอง ไม่ชอบงานอย่างง่าย ๆ ธรรมดา ชอบแปลกใหม่ แข็งกร้าวและโลดโผนในการใช้เส้นและสีจะรู้จักเลือก ค้นคว้า ทดลอง เปรียบเทียบ และคิดว่าตนเองมีความสามารถเหนือคนอื่น แต่จะมีอารมณ์อ่อนไหว ถ้างานไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่ตั้งใจเอาไว้ สำหรับเพศหญิง อารมณ์อ่อนไหวง่าย ชอบงานประเภทประดิษฐ์ ออกแบบงานที่เกี่ยวกับการจัดตกแต่ง การใช้สี ชอบความนุ่มนวล สีอ่อนหวาน ใช้สีแกม ชอบงานปราณีตมากกว่าเพศชาย สีนุ่มนวลเท่าของเพศชาย สนใจในกิจกรรมแปลกว่า ไม่กล้าแสดงออกทางโลดโผน แต่มักจะไปทางปราณีตสวยงามมากกว่า

โลเวนเฟลด์ และ บริทเทน (Lowenfeld and Brittain, 1982) ได้กล่าวถึง พัฒนาการในการแสดงออกทางศิลปะในด้านความคิดสร้างสรรค์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครอบคลุมออกเป็น 2 พวกคือ

1. พวกที่ตามตามมองเห็น (Visual Type) เด็กพวกนี้มีการกระทำทางสร้างสรรค์ทางสายตาสัมผัส เป็นคนสังเกตเอาใจใส่ในความแตกต่างของสีแสงและเงา ตลอดจนสภาพของดินฟ้าอากาศทั้งระยะใกล้ไกล ชอบเขียนภาพแสดงให้เห็นสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ เขียนได้ใกล้เคียงความจริง ซึ่งเกิดจากการสังเกต เช่น เสื้อผ้ามีรอยยับย่น และมีแสงเงาตามท่าทางของผู้สวมใส่ ซึ่งอยู่นอริยาบถต่างๆ เด็กจะแสดงเสื้อผ้าให้เห็นว่าเป็นผู้หญิงหรือชาย การเขียนภาพคน เด็กจะแสดงข้อต่อของคน ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กเพิ่งค้นพบเด็กจะสนใจเอาใจใส่ต่อลักษณะที่ปรากฏภายนอก และพยายามแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมมากขึ้น

การเข้าห้องพอ เด็กเริ่มรู้จัก เส้นระดับและแสดงระยะใกล้ไกลที่มีลักษณะ เป็นสามมิติโดยลดขนาดวัตถุให้ใกล้ตามระยะ เขียนแสงและเงาตามที่ได้เห็น มิได้เป็นแบบตามหลักวิทยาศาสตร์ เด็กสามารถจัดความสัมพันธ์ของระยะวัตถุในภาพได้ และมีความคิดรวบยอดทางสายตาสัมผัสเกี่ยวกับสีเข้มเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะการณภายนอก เช่น สีฟ้า เขียว เข้มต่างกันเมื่ออยู่ในที่มืดและที่แสงสว่าง เด็กจะปรับสีในภาพวาดให้เข้ากับความรู้สึกของคนตามที่ได้เห็นมา เด็กมีความเข้าใจในการออกแบบทางการจัดหรือตกแต่ง ด้านความงามและหน้าที่ของการใช้ประโยชน์ แต่ยังไม่เข้าใจวิธีการออกแบบอย่างจริงจัง

2. พวกที่ตามคิด (Haptic Type) เป็นพวกที่ถือว่าความรู้สึกนึกคิดของเขา มีความสำคัญในการแสดงออก เป็นอย่างยิ่ง จึงแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ของเขา กับสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ มีความรู้สึกว่าเขาเองเป็นนักแสดงออก (Expressionist) เขียนภาพด้วยความรู้สึกนึกตัวเอง เข้าไปเกี่ยวข้องกับเหมือนกับว่าตนร่วมอยู่ในภาพนั้นด้วย สนใจในรายละเอียดที่จำเป็นเท่านั้น การแสดงออกยังเน้นส่วนสำคัญอย่างเกินจริง ชอบวาดภาพเกี่ยวกับตนเอง และความรู้สึกทางร่างกายมากกว่าคุณลักษณะภายนอกที่มองเห็น

งานสร้างสรรค์ของเขาจะเป็นตามการแสดงออกทางศิลปะ เด็กชอบวาดคนและแสดงออกซึ่งอารมณ์ของภาพนั้น การใช้ช่องไฟ มีการกลับมาใช้เส้นฐานเป็นสื่อในการวางระยะช่องว่าง นอกนั้นเด็กจะมีพัฒนาการเกี่ยวกับความเข้าใจระยะระหว่างวัตถุได้ดี เด็กชอบใช้สีตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง จึงทำให้การใช้สีสัมพันธ์กับเรื่องของภาพและไม่เป็นไปตามธรรมชาติ มีความเข้าใจงานการออกแบบ การจัด หรือการตกแต่ง ถ้ามีความสนใจหน้าที่ของการใช้ประโยชน์ก็สนใจงานด้านที่ก่อให้เกิดอารมณ์ แต่เด็กยังไม่เข้าใจวิธีการออกแบบอย่างจริงจัง

ตามที่กล่าวมานี้ จะเห็นความแตกต่างของเด็กสองพวก จากการสังเกตภาพของเด็ก กล่าวคือ พวกหาตามตามมองเห็น (Visual Type) ชอบวาดภาพทิวทัศน์และสิ่งแวดล้อมด้วยความรู้สึกว่าเป็นผู้ดู แต่พวกหาตามคิด (Haptic Type) ชอบวาดรูปคนและเขียนภาพสิ่งแวดล้อม เมื่อมีความรู้สึกว่สิ่งนั้นมีความสำคัญเท่านั้น

นอกจากนี้ โลงเวินเฟลด์ และ บริเทน (Lowenfeld and Brittain, 1982) ยังได้กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะของเด็กอายุระหว่าง 12-14 ปี ไว้ดังนี้ มีขั้นตอนพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เด็กผู้หญิงจะมีความน่ารักและมีเสน่ห์ส่วนเด็กผู้ชาย เสียงจะเปลี่ยนไปและมีลักษณะเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กในวัยนี้จะแสดงออกโดยการเล่นแบบนักกีฬาที่รวดเร็ว เช่น พวกนักวิ่ง ต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับ ในด้านทัศนคติมีความหลงใหลอย่างฉับพลัน สิ่งที่ได้จากผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของเด็ก การวาดภาพของเด็กจะสะท้อนออกมาจากความรู้สึกภายใน เป็นการแสดงออกอย่างธรรมชาติที่แท้จริง เด็กจะมีความขัดแย้งกันระหว่างความรู้สึกแบบเด็กว ในด้านความคิดสร้างสรรค์ เด็กมักจะทำงานตามความต้องการของผู้ใหญ่ หรือตามเกณฑ์ของผู้ใหญ่และพยายามสร้างสรรค์ผลงานตามคนกลุ่มใหญ่ ครูศิลปะมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กในการแสดงออก ครูควรมีการจัดเตรียมกิจกรรมศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้ง มีขอบเขตมีบรรยากาศในห้องเรียนที่ดี อิสระ ความเจริญทางพัฒนาการของเด็ก เด็กไม่ควรลอกเลียนแบบหรือทำตามความชอบของครู ควรอธิบายให้

เด็กยอมรับความคิด เห็นซึ่งกันและกัน ทักษะคิดของ เด็กส่วนใหญ่มักจะตรงกันข้ามกับความเป็นจริง การทำงานของ เด็กไม่ควรมีแบบอย่างที่ยึดตัว ควรกระตุ้นความคิดของ เด็กที่จะช่วยทำให้เขา เข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและส่งเสริมการแสดงออกถึงความรู้สึกภายใน สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญ มากกว่าการทำงานให้สวยหรือเพียงให้เสร็จเท่านั้น ศิลปะไม่เพียงแต่เสนอเรื่องราว ศิลปะ ยังแสดงให้เห็นถึงความคิดของ เด็กด้วย เด็กที่มีอายุในระดับนี้ไม่ควรส่งเสริมหรือ เน้นหนักด้าน ด้านความชำนาญทางศิลปะในระบบโรงเรียน ขบวนการแสดงออกที่จัดเตรียมไว้ควรมีความ เหมาะสมกับบุคลิกภาวะ ความรู้สึก อารมณ์ และการรับรู้ ควรกำหนดเนื้อหาเรื่องราวรอบตัว หรือ เหตุการณ์ในปัจจุบันที่เขาสนใจ เพื่อช่วยกระตุ้นให้อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะ อันจะ ส่งผลให้เด็กมีความต้องการและมีความกระตือรือร้นในการแสดงออกทางศิลปะ

3. หลักสูตร

อุดมการณ์สูงสุดของการเรียนการสอน คือ การจักกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สนองตอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเป็นไปตามหลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของ หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด ในการปฏิบัติการทางด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนและ ของครูผู้สอน ผู้สอนต้องพยายามที่จะดำเนินการกิจกรรมทุกชนิด ทุกประเภท ให้สนอง จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (กนก จันทร์ขจร, 2534)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย และโครงสร้าง กล่าวคือ

1. หลักสูตร

1.1 เป็นหลักสูตรที่ทำการศึกษาทั่วไป อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมา อาชีพหาความสามารถและความสนใจ และเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรม การเรียนให้จบในตัวเองได้ หรือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาค้น

1.2 เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะคน วิชาให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละคน

1.3 เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของท้องถิ่นทางด้านอาชีพ การจัดสอนวิชาชีพจึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

1.4 เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิชาการ และสถานประกอบการต่างกันได้

2. จุดมุ่งหมาย

2.1 เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง

2.2 เพื่อให้มีนิสัยพหุหาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.3 เพื่อให้มีทักษะที่ติดต่อสังคมอาชีพทุกชนิด มีระเบียบวินัยในการทำงานทั้งในส่วนตัวและหมู่คณะ มานะ หากเพียร อดทน ประหยัด และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

2.4 เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมาย กติกาของสังคม รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ตลอดจนส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม

2.5 เพื่อให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี และเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการ และเหตุผล

2.6 เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานเพียงพอแก่การนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิตทั้งส่วนตนและครอบครัว รวมทั้งการฝึกงานและการศึกษาเพิ่มเติม

2.7 เพื่อให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และให้รู้จักส่งเสริมการสาธารณสุขของชุมชน

2.8 เพื่อให้รักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน ให้รู้จักบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม
สร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย

2.9 เพื่อปลูกฝังให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ
ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ให้มีความรู้และเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอัน
มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ร่วมกันธำรงรักษาความปอดกภัย และความมั่นคงของประเทศชาติ

2.10 เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีของมนุษยชาติ ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

3. โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ใต้แบ่งกลุ่มวิชาออกเป็น 6 กลุ่ม คือ

3.1 กลุ่มวิชาภาษา ประกอบด้วย ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ

3.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ประกอบด้วย วิทยาศาสตร์ และ

คณิตศาสตร์

3.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

3.4 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพประกอบด้วย หลานามัย ศิลปะศึกษา

3.5 กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

3.6 สุขศึกษา เนตรนารี ยุวกาชาด

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

ได้จัดวิชาศิลปะศึกษาอยู่ในกลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ โดยมีจุดประสงค์ของวิชา ดังนี้ (กรม
วิชาการ, 2533)

1. เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานด้านศิลปะ
2. เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ มีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย และรู้

จักรรักษาเพื่อเป็นมรดกสืบทอดต่อไป

3. เพื่อให้สามารถใช้ศิลปะพัฒนาจิตใจ บุคลิกภาพและรสนิยม

4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานศิลปะได้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้กล่าวว่า หลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษามุ่งเน้นคุณสมบัติในด้านการพัฒนาบุคลิกภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ยังเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจและความถนัดด้านศิลปะ เพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยที่มีอยู่แล้วให้เป็นไปอย่างถูกต้อง จนถึงขีดสูงสุดของแต่ละบุคคล

โครงสร้างหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ วิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรี (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

ในการจัดการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นวิชาใดก็ตามสิ่งสำคัญประการหนึ่งก็คือ การประเมินผล ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลผู้เรียน การประเมินผลระหว่างสอน การประเมินผลหลังการสอน สิ่งเหล่านี้สามารถจะบอกได้ว่าการจัดการเรียนการสอนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้แนวคิดในการประเมินผลดังนี้

ประภัสร นิยมธรรม (2522) ได้หลักการพอสรุปได้ว่า การประเมินผลงานทางศิลปะควรเป็นเรื่องของการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการต่อไปมากกว่าจะหาให้เด็กห่อหุ้มเนื้อหาของการวิจารณ์ผลงานที่ตีในที่ประชุม ย่อมหาให้เจ้าของผลงานที่ไม่ได้มองเห็นตัวเองได้ตีความการตีความผลงานที่ไม่เป็นที่สนใจของครู ครูจะต้องเข้าใจเด็ก เข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก เข้าใจถึงความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ครูสอนศิลปะจึงควรมองผลงานของเด็กใน

ลักษณะของการให้การศึกษาด้านศิลปะ (Art Education) มากกว่าที่จะประเมินว่าเด็ก
 ของคนเป็นศิลปินแค่ไหน หรือเป็นช่างศิลปะเพียงไร การประเมินผลการเรียนวิชาศิลปะศึกษา
 ที่สำคัญคือ

1. การวัดพัฒนาการด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ สามารถคิดดัดแปลง แก้ไขปัญหา หา
 สิ่งต่างๆ ให้ดีมีคุณค่ากว่าเดิมได้ นักเรียนแสดงออกโดยการวางแผน ออกแบบ วัตถุประสงค์
 โดยการทดสอบและการสังเกต

1.2 พัฒนาการทางสุนทรียภาพ สามารถรู้และเข้าใจในคุณค่าทางศิลปะ
 อย่างมีหลักเกณฑ์ วัตถุประสงค์โดยการทดสอบ สังเกต สัมภาษณ์ และแบบสำรวจ

1.3 พัฒนาการทางการเรียนรู้ สามารถสังเกตเข้าใจในงานศิลปะถูกต้อง
 ตามหลักศิลปะ แสดงออกโดยการอธิบาย การให้เหตุผลในความงามอย่างถูกต้อง วัตถุประสงค์
 การทดสอบสังเกต และสัมภาษณ์

1.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา สามารถจดจำได้ละเอียดถูกต้องฉลาด
 เฉียบแหลม แก้ปัญหาได้ดี วัตถุประสงค์โดยการสังเกต การทดสอบและการสัมภาษณ์

1.5 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ สามารถแสดงออกได้อย่างอิสระ และ
 ควบคุมอารมณ์ได้ มีความมั่นใจในการทำงาน สุขุม เป็นระเบียบ วัตถุประสงค์โดยการสังเกตและ
 การสัมภาษณ์

1.6 พัฒนาการทางกาย มีความสามารถในการปฏิบัติทางศิลปะ ใช้เครื่องมือ
 มือ และอุปกรณ์ได้คล่องแคล่วมั่นคง หนักเป็นอันคราย วัตถุประสงค์โดยการสังเกต สัมภาษณ์และ
 การทดสอบ

1.7 พัฒนาการทางด้านสังคม เข้าใจในสิ่งแวดล้อม เข้าใจความต้องการ
 ของผู้อื่น และสามารถเข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข วัตถุประสงค์โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และ
 การทดสอบ

2. การวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ด้านความรู้ สามารถทราบและจำเรื่องราวของประสบการณ์ที่ได้รับอย่างถูกต้อง วัดผลโดยการทดสอบ สัมภาษณ์และสังเกต
- 2.2 ด้านความเข้าใจ สามารถเข้าใจในคุณค่าและหลักการของศิลปะ
- 2.3 ด้านความคิดและการออกแบบ สามารถแก้ไขปัญหาในการออกแบบการใช้เหตุผล สรุปผลการตีความ วัดผลโดยการทดสอบ สังเกต และการแสดงความคิดเห็น
- 2.4 ด้านศิลปะนิยม มีความรู้ และเข้าใจในคุณค่า และความสำคัญของงานศิลปะ แสดงออกโดยการอธิบาย นิยาม วัดผลโดยการสัมภาษณ์ สังเกต ทดสอบ การจัดอันดับคุณภาพและแบบภาพต่างๆ
- 2.5 ด้านทัศนคติและความสนใจ มีความเชื่อ ความนิยมและสนใจที่จะปฏิบัติตามความเชื่อ การร่วมในกิจกรรมอย่างมีความสุข วัดผลโดยการสังเกต และการจัดอันดับภาพ
- 2.6 ด้านทักษะและการนำไปใช้ สามารถใช้วัสดุและเครื่องมือได้ถูกต้องรวดเร็ว การแก้ปัญหา และการนำไปใช้ วัดผลโดยการสังเกตและแบบทดสอบ

การวัดผลวิชาศิลปศึกษา ครูควรอธิบายการให้คะแนนให้นักเรียนทราบโดยเฉพาะการวัดผลด้านความรู้ ทักษะ การออกแบบ และการนำไปใช้ ครูอาจจะบอกให้นักเรียนทราบว่า จะให้คะแนนในหัวข้อใด ข้อละเท่าไร เพื่อจะได้เป็นมาตรฐานให้นักเรียนได้มีโอกาสรวาทานแก้ไขปรับปรุงการทำงานของคนให้เรียบร้อยก่อนที่จะส่งงานชิ้นต่อไป

4. สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้

การเรียนการสอนศิลปศึกษาจะไม่เป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตรถ้าขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและจริงจังจากฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญไปสู่สภาพการเรียนที่พึงปรารถนา การมีห้องปฏิบัติการทางศิลปะ วัสดุอุปกรณ์การสอนและฝึก คู่มือการสอน แผนการสอน ตลอดจนสื่อการเรียนต่างๆ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529) ความสำคัญอีก

ประการหนึ่งของการสอนศิลปะคือ ท้าย่างไรจึงจะช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน พอใจที่จะนำผลความรู้ การที่จะสร้างนิสัยรักเรียน เห็นคุณค่าของการเรียน และความกระตือรือร้นที่จะเรียนเป็นกิจนั้น หากได้ใช้วิธีละมุนละม่อมคือ การเสริมกำลังใจ สร้างความพอใจเรียน ด้วยความเชื่อมั่นตนเองแก่นักเรียนก็จะเป็นวิธีการสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ได้อย่างถาวร (อุบล คุ้มจินดา, 2532)

สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ นอกจากผู้บริหาร อาคารสถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ แล้ว สิ่งสำคัญที่ครูต้องนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การเสริมแรง และแรงจูงใจ กิจกรรมส่งเสริมการแสดงออก

การเสริมแรงและแรงจูงใจ

ยชชิน ศันสนมุท (2531) ได้กล่าวถึงการเสริมแรงและแรงจูงใจไว้ดังนี้คือ แรงจูงใจ (Motives) หมายถึง เจือินใจของอินทรีย์ที่มีผลต่อความพร้อมที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรม หรือทำให้เกิดพฤติกรรมดำเนินต่อไป เจือินใจของอินทรีย์ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจอยู่ในรูปของความต้องการ (Need) หรือแรงขับ (Drive) ก็ให้ ความต้องการคือ การขาดบางสิ่งบางอย่างของอินทรีย์อาจจะเป็นทางค้ำสารีระ เช่น ขาดอาหาร หรือทางค้ำจิตใจ เช่น ขาดเพื่อน ขาดชื่อเสียงเกียรติยศ แรงขับ คือ ภาวะเครียดซึ่งเป็นผลจากความต้องการ

สิ่งล่อใจ (Incentives) คือ สิ่งหรือเจือินใจภายนอก (ซึ่งถูกรับรู้ว่าสามารถทำให้เกิดความพอใจต่อแรงจูงใจได้) ที่กระตุ้นอินทรีย์ให้เกิดการกระทำเพื่อไปสู่เป้าหมายประสงค์

ทฤษฎีการจูงใจ (Theories of Motivation) โดยทั่วไป การจูงใจเอ็กทิบุคคล เกี่ยวข้องกับ (1) ทิศทางของพฤติกรรมของเขานั้นคือ เขาจะทำอะไร เมื่อมีทางเลือกหลายทาง (2) ความมุ่งหน้าไม่ลดละของพฤติกรรม นั้นคือ เขาจะทนทานอยู่กับการทำงานได้นาน

เท่าไร คำว่า การจูงใจ ครอบคลุมตัวแปรอื่นๆ มากมาย เช่น ความต้องการ แรงขับ
 สิ่งล่อใจ รางวัล ความคาดหวัง ฯลฯ ตัวแปรเหล่านี้มีความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับแรง
 จูงใจ ทฤษฎีที่น่าสนใจ ได้แก่ ทฤษฎีทางกระบวนการ (Process Theories) กลุ่มนี้
 พยายามจะอธิบายและบรรยายเกี่ยวกับกระบวนการที่พฤติกรรมถูกกระตุ้นถูกชักนำให้บนทิศ
 ทางใดทิศทางหนึ่ง ถูกทำให้คงไว้ความเดิม และถูกทำให้หยุด ชั้นแรกทฤษฎีเหล่านี้จะพยายาม
 ให้คำนิยามประเภทต่างๆ ของตัวแปรที่สำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการกระทำ จากนั้นจะพยายาม
 ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรเหล่านั้น ตัวอย่างเช่นทฤษฎีหนึ่งอาจถือว่ารางวัล
 ความต้องการ และสิ่งล่อใจ เป็นตัวแปร 3 ประเภทที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจ ทฤษฎีนี้จะ
 พยายามชี้ให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้มีปฏิริยาสัมพันธ์กันอย่างไร จึงทำให้เกิดพฤติกรรมบาง
 อย่างขึ้น เช่น กล่าวได้ว่า เอกอัครราชทูตทุ่มเทกำลังในการทำงานมากขึ้น เพื่อที่จะได้รางวัลซึ่ง
 คอบสนองความต้องการที่สำคัญว่าการทุ่มเทกำลังทำงานที่รางวัลไม่ได้สนองความต้องการ

ในการเรียนการสอนศิลปะศึกษา ครูควรรู้จักนำวิธีการเสริมแรงมาใช้โดยการ
 สร้างแรงจูงใจทางศิลปะสำหรับเด็ก การสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมซึ่งอาศัย
 หลักการดังนี้คือ (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2531)

1. การรับรู้เป็นสิ่งที่เด็กต้องได้รับก่อนการทากิจกรรม เช่น เด็กวาดภาพ
 ความที่เขาคิดไว้ และเคยพบเห็นมาก่อน
2. ช่วงเวลาและความสนใจ เป็นสิ่งที่มีอยู่ขณะเด็กทำงาน เช่น ขณะที่เด็ก
 วาดภาพ แม้แต่ทีวีรายการการ์ตูนที่เด็กชอบก็ยังไม่สนใจ
3. การจูงใจและวินัย เป็นสิ่งที่เด็กพึงได้รับและมีไว้ทั้งก่อนทำงาน ขณะทำงาน
 และเมื่อทำงานเสร็จแล้ว ควรแนะนำให้เด็กรู้จักเก็บเครื่องมือเมื่อทำงานเสร็จ ถ้าจะให้ดี
 ผู้ปกครองควรช่วยรักษาลงานของเด็กไว้ด้วย เช่น เลือกบางรูปมาใส่กรอบที่เหลื่อใส่เพิ่ม เป็นต้น
 เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจ

กิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจและเสริมกำลังใจ เป็นการสร้างความกระตือรือร้นแก่เด็ก และทำให้เด็กเกิดความต้องการอยากจะทำงาน มีความขยันหมั่นเพียร ทำให้การเรียนการสอนของครูศิลปะศึกษา และนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรสร้างแรงจูงใจ ดังนี้ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2532)

1. การพาไปศึกษานอกสถานที่ เป็นการนำเด็กไปสู่สถานที่ที่แปลกใหม่ น่าสนใจ เข้าซอก เฉพาะในท้อง เรียน เด็กจะเฝ้าเบื้องหน้าและสนใจตื่นเต้นกับประสบการณ์ใหม่
2. การเชิญวิทยากรมาพูดหรือสาธิต เป็นการเร้าให้เด็กตื่นเต้นกับกิจกรรมใหม่ ครูควรถือเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียน ให้เด็กนำมาอภิปรายวิจารณ์ในเวลาเรียนครั้งต่อไปก็ได้
3. การชื่นชม เด็กวัยรุ่นนี้เป็นวัยที่ต้องการเหตุผล ชอบความยุติธรรม และเป็นวัยที่เชื่อมั่นในตนเองอย่างมาก การชื่นชมเป็นการกระทำที่ครูต้องระวังไม่ให้เสียความยุติธรรม ต้องตรงไปตรงมา และมีเหตุผลมีหลักการมาสนับสนุนจึงจะได้ผลดี เด็กจะพยายามแก้ไขปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้น การติเตียนเป็นส่วนตัว ต้องนำข้อหาพูดที่จะทำให้เด็กหมดกำลังใจ
4. การให้รางวัล ควรมีกิจกรรมการประกวดแข่งขัน การยกย่อง ให้รางวัลแก่เด็ก เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กสนใจ และพยายามทำงานให้ดีขึ้นเรื่อยๆ การตัดสินควรเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ และการจัดการประกวดแข่งขันควรเป็นไปในทางส่งเสริมความคิด ความก้าวหน้าของสังคม ความรู้สึก เป็นพลเมืองดี ความก้าวหน้าทางวิชาศิลปะศึกษา และส่งเสริมกิจกรรม หลักธรรมและศีลธรรม

การเสริมกำลังใจจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเรียนการสอนศิลปะ เพราะพฤติกรรมใด ถ้าทำแล้วมีรางวัลหรือมีผลเป็นที่น่าพอใจ นักเรียนย่อมทำพฤติกรรมนั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก ดังนั้น ถ้าครูประสงค์จะให้ นักเรียนเรียนด้วยความเอาใจใส่ รักเรียน ครูควรระวังการให้รางวัล

เพราะรางวัลนั้นมีทั้งผลดีและผลเสีย

กิจกรรมส่งเสริมการแสดงผลงาน

โรงเรียนเป็นสถานที่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีส่วนสร้างพฤติกรรมการแสดงผลงานของเด็ก ด้วยกิจกรรมศิลปศึกษา การเรียนการสอน ถ้าครูผู้สอนมีแนวโน้มชักนำไปในทางใด ก็ย่อมสร้างพฤติกรรมของเด็กให้เอนเอียงไปในทางนั้น วิชาศิลปะศึกษาจึงเป็นอีกวิชาหนึ่งที่มีส่วนในการสร้างพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปในทางใดทางหนึ่ง เช่นเดียวกับวิชาอื่นๆ และเจตนารมณ์ก็ย่อมขึ้นอยู่กับครู หลักสูตร ตลอดจนนโยบายของรัฐ (อำนาจ เย็นสบาย และ วิรุณ ตั้งเจริญ, ม.ป.ป.) ดังนั้น กิจกรรมศิลปะจึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างและส่งเสริมพฤติกรรมการแสดงผลงานให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการสอนศิลปศึกษา

พระพงษ์ กุลพิศาล (2531) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมศิลปะ หมายถึง งานที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมกันทำในการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝีมือ ความคิด จินตนาการ และการแสดงผลงานเป็นผลงานศิลปะจากประสบการณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะวาดภาพที่ใด ใช้วัสดุอะไร หรือมีวิธีการอย่างไร เช่น เป็นผลงานศิลปะ รายงานถามตอบ อภิปราย วิจารณ์ เป็นต้น

พฤติกรรมการแสดงผลงานทางศิลปะของเด็กที่วางแผนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (เลิศ อานันท์, 2529)

1. การแสดงผลงานของโสตภาษาใน หมายถึง การแสดงผลงานจากความรู้อิทธิและประสบการณ์ ส่งเสริมมาตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่เคยพบเห็นหรือมีประสบการณ์สรรผลสิ่งต่างๆ อย่างกว้างขวาง ย่อมสามารถแสดงผลงานได้ดีกว่าเด็กที่มีสมองว่างเปล่า หรือมีประสบการณ์คับแคบ และจำกัด

2. การแสดงออกจากโลกภายนอก หมายถึง การแสดงออกตามที่ตามองเห็น จากวัตถุหรือหุ่นที่กำหนดให้ พฤติกรรมการแสดงออกจึงมีลักษณะ เป็นการถ่ายทอดสิ่งที่พบเห็น จากต้นฉบับหรือหุ่นของจริงในลักษณะที่พยายามลอกเลียนแบบให้เหมือนจริง

เด็กมีสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ย่อมมีอิทธิพลส่งผลสะท้อนไปสู่การ แสดงออกทางศิลปะในลักษณะรูปแบบที่แตกต่างกันด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ เด็กที่มาจากสภาพครอบครัวฐานะค่อนข้างดี มักจะเขียนภาพด้วยรูปขนาดใหญ่ บล๊อคช่องว่างภายใน ภาพกว้างขวาง ขณะที่ครอบครัวยากจนประสบปัญหาต่างๆ ในชีวิต เด็กประเภทหลังนี้มักจะ วาดภาพด้วยการบรรจุเนื้อหาเรื่องราวแน่นมาก จนดูอึดอัด เพราะความต้องการระบาย ละเอียด และส่วนประกอบของเรื่องราวมีจำนวนมาก ลักษณะของภาพเขียนจึงเหลือเนื้อที่ ว่างเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้เด็กที่มาจากครอบครัวหรือสภาพสังคมที่ยากไร้ มักจะประสบ ภัยทากดดัน บั่นทอนจิตใจ ทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์เพื่อลบล้าง ต้องเอาชนะความรู้สึกอ้อย และขาดแคลนของคน ในขณะที่เด็กจากครอบครัวฐานะดีมักจะเขียนภาพตามสบาย ระบายมุ่งหวังในด้านการแข่งขัน หรือคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน บางครั้งทำงานไม่เสร็จแบบครึ่งๆ กลางๆ แล้วปล่อยทิ้งไว้ในทำงานใหม่ เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงมักจะมี ความเชื่อมั่น และแสดงออกตามความพอใจของคน ส่วนเด็กที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์กลางและต่ำมักจะมีแนวโน้มในการคล้อยตาม หรือลอกเลียนแบบผู้อื่น มุ่งหวังทำงานเพื่อหวังผลตอบแทนด้าน รูปธรรม เช่น รางวัล คะแนน ค่ายของชมเชย

ความคิดสร้างสรรค์ เราสามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้ซึ่งการปลูกฝังจะต้องทำอย่าง ต่อเนื่อง และควรจะเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยการส่งเสริมดังนี้ (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2533)

1. ให้เด็กมีเวลาแสดงออกในด้านต่างๆ เช่น ศิลปะ ขับร้อง คนตรี กิจกรรม เข้าจังหวะ ฯลฯ

2. ลักษณะของกิจกรรมต้องย้ายผู้ ทำหาย และมีความสุขสนาน
3. กิจกรรมสร้างสรรค์ ต้องมีการเสริมแรง เช่น การชื่นชม การแสดงอาการยอมรับมากกว่าการตำหนิเพียงอย่างเดียว
4. ควรจัดสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็กให้เอื้ออำนวยต่อการค้นคว้า ทดลอง เช่น มีของเล่นชนิดต่างๆ มีภาพเพื่อเร้าใจหรือยากู้อยากเห็นยิ่งขึ้น
5. จัดประสบการณ์ในการรับรู้ให้กับเด็กมากว ทั้งด้านการเห็น การสัมผัสควรฝึกให้เป็นคนช่างสังเกต ทั้งส่วนรวมและส่วนย่อย

แนวทางส่งเสริมการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก โดยทั่วไปควรคำนึงถึงหลักการสำคัญ 3 ประการดังนี้คือ (เลิศ อำนันทะ, 2529)

1. เสรีภาพภายในขอบเขตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม
2. การแสดงออกอย่างอิสระตามความสนใจบนพื้นฐานประสบการณ์ของเด็ก
3. ความสำเร็จที่ครอบคลุมจุดประสงค์ปลายทาง

ทั้งนี้ การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมศิลปะ เด็กควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการแสดงออก มากกว่า ผลงานสำเร็จรูป หรือมุ่งเน้นทางด้านวัตถุและความสำคัญทางรูปธรรม ครูที่ตีไม่ควรมองงานศิลปะเด็กด้วยสายตาของศิลปิน จิตรกร หรือใช้มาตรฐานทางศิลปะของผู้ใหญ่เป็นเครื่องตัดสินชี้ขาดของเด็ก เช่น รูปวาดซี่เข้ รูปร่างผิดขนาดลัดส่วน การจัดองค์ประกอบศิลป์ไม่ดี ฯลฯ เป็นต้น

กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการแสดงออกของเด็ก ควรเป็นกิจกรรมต่อไปนี้ คือ (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2533)

1. กิจกรรม 2 มิติ ได้แก่ การวาดภาพระบายสีบนกระดาษ บนพื้นทราย การพิมพ์ภาพ การปะติดวัสดุ 2 มิติ เป็นเรื่องราว รวมถึงการวาดภาพตามจินตนาการ ฯลฯ

2. กิจกรรม 3 มิติ เป็นกิจกรรมที่ท้าทายและเป็นที่น่าสนใจของเด็ก เพราะมีขนาด สัดส่วน ปริมาตร ซึ่งสามารถสัมผัสจับต้องได้ ได้แก่ การประกอบรูปทรง การปั้นหรือ การนำกล่องกระดาษมาสร้างสรรค์เป็นรูปทรงต่างๆ เป็นต้น

3. กิจกรรมที่เป็นการเล่นหุนานิต ได้แก่ การเล่นเกม การทายปัญหา การเล่นพื้นบ้านของเด็ก รวมถึงการเล่นหุนานิตที่ช่วยให้เด็กได้คิดและสนุกสนาน

การแสดงออกทางศิลปะของเด็กชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะตัว เมื่อเด็กหลายคนมองทิวทัศน์เบื้องหน้านั้น แต่ละคนจะรับรู้หรือมีความรู้สึกต่อบรรยากาศต่างๆ แยกต่างหากออกไป เด็กบางคนสนใจเคลื่อนไหวของทะเล บางคนสนใจชายหาด และเมื่อภาพท้องทะเลถูกนำมาเป็นสื่อกลางในการทำงานศิลปะ เด็กจะนำความรู้สึกนึกคิด หรือความรู้ของคนที่มีต่อทิวทัศน์ ผสมผสานไปกับการรับรู้ที่แตกต่างกัน ผลงานศิลปะจะได้รับการผสมผสาน ประสพการณ์ที่พบเห็นกับความรู้สึกนึกคิดไว้ด้วยกัน เมื่อการทำงานศิลปะต้องผ่านวัสดุและวิธีการต่างๆ วัสดุช่วย ผลงานศิลปะของเด็กแต่ละคนก็ยิ่งสะท้อนลักษณะเฉพาะตัว หรือสะท้อนบุคลิกของเขาไว้อย่างชัดเจน แต่ในอีกด้านหนึ่ง ถ้าหากจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กเรียนรู้ด้วยกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผน ตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ บุคลิกเฉพาะตัวของเด็กที่ควรจะปรากฏก็就会被ทำลายหรือสูญหายไป (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2532)

1. จัดกิจกรรมศิลปะเด็กตามวิถีทางของผู้ใหญ่ โดยเน้นการแสดงออก การรับรู้โลกภายนอก เนื้อหา และรูปแบบตามความต้องการของผู้ใหญ่ เด็กมีสภาพเป็นผู้ใหญ่ย่อยส่วนมากกว่าเด็กที่มีความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของเด็กเอง

2. จัดกิจกรรมศิลปะเด็ก โดยเน้นความสำเร็จอยู่ที่ฝีมือและทฤษฎีต่างๆ ตามรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มีแต่คำนึงถึงทางด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามวุฒิภาวะคุณค่าของการแสดงออก หรือการส่งเสริมสร้างบุคลิกในการทำงานศิลปะ

3. กิจกรรมศิลปะหมกความสำคัญลง เพราะเมื่อเราเข้าใจว่าการทำให้เด็กทำ

กิจกรรมศิลปะ เป็นการ เตรียมตัวให้เด็ก เป็นช่างฝีมือ หรือศิลปินนั้น สังคมที่จำเป็นจะ ต้องมีศิลปินมากมายนัก เพราะสังคมต้องการอาชีพอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ช่างไม้ วิศวกร แพทย์ เกษตรกร ฯลฯ เด็กจึงจำเป็นจะต้อง เรียนศิลปะมากมาย เช่นกัน

การจัดนิทรรศการ (Exhibition) เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมส่งเสริมการ แสดงออก การประกวดศิลปะเด็กโดยทั่วไป เมื่อมีการตัดสินผลงานที่ส่ง เข้าร่วมการ ประกวดเรียนร้อยแล้ว คณะกรรมการจะนำผลงานของเด็กมาจัดนิทรรศการ เพื่อให้ผู้สนใจได้ชมผลงาน ตลอดจนเป็นการเผยแพร่ผลงาน ซึ่งการจัดนิทรรศการส่วนมากจะมี ลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่ง ชลอ พงษ์สามารถ (2526) ได้กล่าวไว้ว่า

นิทรรศการ หมายถึง การแสดงผลงานซึ่งประกอบด้วยของจริง ของจำลอง ภาพ ถ่าย แผนภูมิ แผ่นภาพ หรืองานประเภท 2 มิติ และ 3 มิติ เป็นการแสดงผลงานของนักเรียนที่สำเร็จซึ่งแสดงถึงความสามารถ ความถนัด และการแสดงออกของแต่ละบุคคล นิทรรศการมีความหมายแก่การเรียนการสอนศิลปะมาก เนื่องจากวิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่มี กิจกรรมทางปฏิบัติ ซึ่งแสดงถึงทักษะของนักเรียนแต่ละคน ผลงานแต่ละชิ้นของนักเรียนย่อมมีความหมายต่อครูและนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียน งานของทุกคนย่อมหมายถึงการ แสดงออกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความบันเทิง การจัดนิทรรศการมีผลทำให้ นักเรียนเกิดความสนใจ ความพอใจ ความเชื่อมั่นในตัวเอง ความศรัทธาต่องาน ต่อการเรียน ต่อครูผู้สอน และ เกิดทัศนคติที่ดีต่องานศิลปะและวิชาศิลปะศึกษา

จุดมุ่งหมายของการจัดนิทรรศการ

1. เพื่อส่งเสริมการแสดงผลงานผู้เรียน
2. เพื่อเป็นพื้นฐานของความคิด ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์แก่ผู้ดู
3. ช่วยให้เกิดความรู้ ความสนใจ และความเข้าใจในงานศิลปะเพิ่มขึ้น
4. สามารถนำความคิดทางรูปธรรมและนามธรรมไปเกี่ยวข้องกับกันได้

นอกจากนี้การจัดนิทรรศการครูศิลปศึกษาควรวางสิ่งต่อไปนี้ ควรมีผลงานทั้งประเภท 2 มิติ และ 3 มิติ สถานที่จัดแสดงได้แก่ ห้องเรียน ห้องประชุม ห้องสมุด ระเบียงหรือบริเวณว่างของโรงเรียน และควรวางให้นักเรียนเป็นผู้จัด ครูเป็นผู้แนะนำและเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วชิรินทร์ ฐิติอภิสัย (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทัศนคติต่อวิชาศิลปศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อวิชาศิลปศึกษาของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2529 จำนวน 360 คน ประกอบด้วยนักเรียนชาย 180 คน และนักเรียนหญิง 180 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดทัศนคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า แบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ มีชดิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อวิชาศิลปศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานครที่มีต่อ เนื้อหา การสอน กิจกรรม การวัดและประเมินผล และคุณค่าโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง และการเปรียบเทียบทัศนคติต่อวิชาศิลปศึกษาของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน

วุฒิ วัฒนสิน (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารและครู
 ศิลปศึกษาเกี่ยวกับรายวิชาทัศนศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร
 และครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับรายวิชาทัศนศิลปศึกษา การวิจัย ศึกษาจุดประสงค์ของหลักสูตร
 ศิลปศึกษา จุดประสงค์รายวิชาทัศนศิลปศึกษา เนื้อหารายวิชาทัศนศิลปศึกษา การเรียน
 การสอนรายวิชาและการวัดและการประเมินผลรายวิชาทัศนศิลปศึกษา ตัวอย่างประชากร
 ผู้บริหาร 80 คน ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 3 วิธีกาในการ
 วิจัยศึกษาข้อมูลจากแบบเรียน บทความ เอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์
 สร้าง เครื่องมือในการวิจัย ตามแบบสอบถาม 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหาร ฉบับที่ 2
 สำหรับครูศิลปศึกษาโดยทั้ง 2 ฉบับแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม
 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบแสดงความคิดเห็น
 ตอนที่ 3 เป็นแบบข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย ผู้บริหาร และครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย เกี่ยวกับ
 จุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา จุดประสงค์รายวิชาทัศนศิลปศึกษา การเรียนการ
 สอนรายวิชาทัศนศิลปศึกษา การวัดและประเมินผลรายวิชาศิลปศึกษา ผู้บริหารและครู
 ศิลปศึกษามีความคิดเห็นในระดับไม่เห็นด้วย เกี่ยวกับลักษณะของเนื้อหารายวิชาทัศนศิลปศึกษา
 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับรายวิชาทัศนศิลปศึกษา
 ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นนี้พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ปรัชญา สิมจารณ์ (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บัณฑิตจบใจในการปฏิบัติงาน
 ของครูมัธยมศึกษาในท้องที่กันดาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียน
 มัธยมศึกษาในท้องที่กันดาร และภูมิหลังของครูมัธยมศึกษา ศึกษาบัณฑิตจบใจในการปฏิบัติ
 งานของครูมัธยมศึกษาในท้องที่กันดาร รวมทั้ง เปรียบเทียบบัณฑิตจบใจในการปฏิบัติงานของ

ครูมัธยมศึกษาที่ปฏิบัติงานในท้องที่กันดารกับไม่กันดาร ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างครูมัธยมศึกษา
ท้องที่กันดารจำนวน 75 คน และครูมัธยมศึกษาในท้องที่ไม่กันดารจำนวน 113 คน เก็บ
รวบรวมข้อมูลจากครูมัธยมศึกษาในท้องที่กันดาร โดยการสัมภาษณ์และส่งแบบสอบถามไปยัง
ครูมัธยมศึกษาท้องที่ไม่กันดาร วิเคราะห์ข้อมูล โดยการคำนวณค่า ความถี่ สัดส่วน ร้อยละ
มัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย โคลสเคอร์ สัมประสิทธิ์
ความมีเงื่อนไข สถิติซี และสถิติที

ผลการวิจัยพบว่า ครูมัธยมศึกษาท้องที่กันดาร เห็นว่าสิ่งจูงใจในเรื่องที่อยู่อาศัย
เครื่องนุ่งห่ม การพักผ่อนและนันทนาการ การได้รับการยอมรับในโรงเรียนและสังคมความ
ก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน การได้รับการยกย่องนับถือ ความมุ่งมั่นหรืออุทิศตนใน
การทำงานและชีวิต เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล มีระดับการจูงใจแตกต่างจากครู
มัธยมศึกษาท้องที่ไม่กันดารอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยที่ครูมัธยมศึกษาท้องที่กันดารเห็น
ว่าตัวแปรทุกตัวเป็นสิ่งจูงใจมากกว่าครูมัธยมศึกษาท้องที่ไม่กันดาร ยกเว้นเรื่อง เครื่องนุ่งห่ม

บทสกล ภูพลอย (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะ
โดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษาสำนักงาน
คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแสดง
ออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีตามเกณฑ์ขั้นพัฒนาการทางศิลปะของ เท็กของวิกเตอร์
โรวนเพลต์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สร้าง
ขึ้นจากหลัก เกณฑ์ขั้นพัฒนาการทางศิลปะ เท็กของวิกเตอร์ โรวนเพลต์ ผลการวิจัยพบว่า
การแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของกลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงลักษณะต่างๆ
แต่ละด้านตามขั้นพัฒนาการทางศิลปะ เท็กของวิกเตอร์ โรวนเพลต์ ชั้นที่ 4 คือ ชั้นเริ่มต้น
เขียนภาพอย่างของจริงได้ทุกลักษณะ ซึ่งนักเรียนจะถ่ายทอดสิ่งที่ตนเคยพบเห็นจากประสบการณ์

และสิ่งแวดล้อม โดยวาดเขียนแบบสิ่งต่างๆ การแสดงออกของนักเรียนทั้งหมดในแต่ละด้าน จะมีลักษณะดังนี้คือ

1. ด้านการวาดภาพคน ลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกได้มากที่สุด คือ การเน้นความแตกต่างระหว่างเพศด้วยเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 99.23 และแสดงออกน้อยที่สุด คือ การแสดงออกอภิปรายท่าทางการเคลื่อนไหวของร่างกาย แต่ยังมีผิดธรรมชาติและท่าทางแข็งกระด้าง คิดเป็นร้อยละ 23.08

2. ด้านการใช้พื้นที่ว่าง ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกได้มากที่สุด คือ การแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ในภาพได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 98.64 และแสดงออกน้อยที่สุด คือ การแสดงลักษณะสามมิติหรือส่วนลึกของวัตถุทางด้านข้างคิดเป็นร้อยละ 15.38

3. ด้านการใช้สี ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกได้มากที่สุด คือ การแสดงรอยแปรงหรือเส้นในการระบายสีซ้ำๆ ไปมาแนวหรือทิศทางเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 92.31 และแสดงออกน้อยที่สุด คือ การแสดงความแตกต่างของสีที่ใกล้เคียงกันแต่ คิดเป็นร้อยละ 50.77

4. ด้านการออกแบบ ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกได้มากที่สุดคือ การแสดงรายละเอียดความแตกต่างของเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 83.08 และแสดงออกน้อยที่สุด คือ เรื่องราวของภาพแสดงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ คิดเป็นร้อยละ 66.92

บรรลือ กุลวัชรี (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเกณฑ์การตัดสิน การประกวดศิลปะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาเกณฑ์การตัดสินการประกวดศิลปะโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาใช้วิธีวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi

Futures Research) ศึกษารายให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 14 ท่านแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกณฑ์การตัดสินการประกวดโดยการให้สัมภาษณ์ทั้งรอบและตอบแบบสอบถามสองรอบ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องเกี่ยวกับเกณฑ์การตัดสินการประกวดว่าควรประกอบด้วย

1. ความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ เรื่องราวน่าสนใจ สลับซับซ้อน จังหวะภาพ น่าสนใจ เทคนิควิธีการแปลกใหม่
2. ความสามารถด้านการแสดงออก ได้แก่ แสดงออกถึงสิ่งที่ต้องการได้ ผลงานมีคุณค่าทางสังคม
3. ความสามารถด้านทักษะ ได้แก่ ความประสานสัมพันธ์ของภาพ การใช้สี การสร้างลักษณะพื้นผิว การแก้ปัญหาคอขวด ความละเอียดประณีตและสัดส่วน
4. ความถูกต้องตามกติกา ได้แก่ ตรงตามหัวข้อ งานแล้วเสร็จและขนาด สื่อวัสดุกรอบแนวภาพตรงที่กำหนด

เกณฑ์การตัดสินควรคำนึงถึงพัฒนาการ การแสดงออกทางด้านศิลปะตามวุฒิภาวะของ เด็กและจุดประสงค์ของการประกวด กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการตัดสิน และองค์ประกอบทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการตัดสิน เช่น ผู้จัดการประกวด การแบ่งกลุ่มผู้ประกวด กติกากำหนด กรรมการ คุณสมบัติและอัตราส่วนของคณะกรรมการ ข้อควรปฏิบัติของคณะกรรมการและรางวัล

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศสรุปได้ว่า ครูศิลปะศึกษาไม่ได้เน้นกระบวนการทำงานในการจัดการเรียนการสอน การตัดสินการประกวดศิลปะเด็ก ควรคำนึงถึงพัฒนาการการแสดงออกทางด้านศิลปะตามวุฒิภาวะของ เด็กและจุดประสงค์ของการประกวด

งานวิจัยต่างประเทศ

ลี (Lee, 1980) ทำการวิจัยสำรวจทัศนคติของครูศิลปะและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในมลรัฐเอลาบามา ปีการศึกษา 1979-1980 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมทางด้านการแสดงนิทรรศการ การแข่งขัน และการประกวดชิงรางวัลผลงานศิลปะ เรื่อง A Survey of Alabama High School Art Teacher Student Attitudes Regarding Art Exhibitions, Competitions, and Contests. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อกำหนดและลักษณะของการจัดกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมการแสดงผลงานศิลปะของ เด็กอย่างถูกต้องตามธรรมชาติ รวมทั้งค้นหามูลเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจ ประกอบด้วยคำถาม 30 ข้อ ส่งถึงประชากรทางไปรษณีย์ มีค่าความเชื่อถือของ Cronbach's Alpha ที่ .63

ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปะและนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนนัก เกี่ยวกับข้อกำหนด และลักษณะของการจัดกิจกรรมทางด้านการแสดงนิทรรศการ การแข่งขัน และการประกวดชิงรางวัลผลงานศิลปะ ทั้งครูและนักเรียนต่างมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมเหล่านี้ ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมยกเว้นค่าหนึ่งถึงผลกระทบในทางลบเอาไว้บ้าง เพื่อที่เราจะได้มีพื้นฐานความคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลถึงสิ่งที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ตัวอย่าง เช่น การแสดงนิทรรศการที่ถูกจัดขึ้น เพื่อแสดงผลงานเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีพรสวรรค์ทางการสร้างงานศิลปะการแข่งขันที่จัดขึ้นโดยครูมีอิทธิพลในด้านการชักชวนฝึกฝนและคัดเลือกคนเก่ง เพื่อส่งไปร่วมกิจกรรม หรือการประกวดชิงรางวัลที่ครูผู้สอนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการตัดสินผลงานศิลปะ เป็นต้น ผู้วิจัยเสนอแนะว่าควรพิจารณาแก้ไขข้อกำหนด และลักษณะของการจัดกิจกรรมเหล่านี้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการและการแสดงออกตามธรรมชาติของเด็ก ควรทำการวิจัยเรื่องนี้ในวงกว้างระดับชาติ ศึกษาถึงผลที่สังคมและเยาวชนจะได้รับจากการจัดกิจกรรมทางการแสดงนิทรรศการ

การแข่งขัน และการประกวดชิงรางวัลผลงานศิลปะ

เฮิร์ช-การ์คเนอร์ (House-Gardner, 1985) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากประสบการณ์สภาพแวดล้อม ในอดีตของเด็กที่มีต่อจินตนาการ และการแสดงออกทางศิลปะ เรื่อง A Study of the Effects of Past Environmental Experience of Children's Cognitive Imagery and Their Resulting Art Expressions. การแสดงออกทางศิลปะของเด็กจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ในการสร้างจินตนาการ ประสบการณ์เหล่านี้คือ สิ่งที่เด็กเคยสัมผัสโดยตรงจากสภาพแวดล้อมในอดีต ซึ่งมีความแตกต่างกันแต่ละกลุ่ม อันประกอบด้วยด้านต่างๆ เช่น วัฒนธรรม สังคม และภูมิศาสตร์ ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษากับประชากรที่เป็นเด็กนักเรียนอนุบาลานมรัฐวิเศษที่มีความแตกต่างกันทางประสบการณ์ด้านภูมิศาสตร์ แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่มคือ เด็กที่อยู่ในตัวเมือง ชานเมือง และชนบท ผู้วิจัยใช้วิธีการกระตุ้นแรงจูงใจด้วยภาพที่สัมพันธ์กับประสบการณ์สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เพื่อศึกษาการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก กล่าวคือ ฉายสไลด์ภาพจินตนาการซึ่งมีองค์ประกอบศิลปะที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในตัวเมือง ชานเมือง และชนบท วิทยให้เด็กแสดงปฏิกิริยารับรู้ความหมายที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบศิลปะเหล่านั้น เช่น เส้นที่อิสระ สีที่เป็นกลาง ความหนาของพื้นผิว เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันดังนี้ (1) เด็กที่ได้รับประสบการณ์วัฒนธรรมตะวันตกแสดงความชอบขององค์ประกอบศิลปะที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในตัวเมืองมากกว่าชนบท (2) เด็กต่างกลุ่มต่างแสดงความชอบผลงานทัศนศิลป์แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ (3) เด็กต่างกลุ่มต่างมีความชอบแตกต่างกันในเรื่องของสี และลักษณะพื้นผิว (4) เด็กผู้ชายส่วนใหญ่แสดงความชอบขององค์ประกอบศิลปะที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในตัวเมืองมากกว่าชนบท

แอล-แอลเลจ (Al-Allag, 1989) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการ เขียนภาพของ เด็กในเมืองและเด็กในชนบท ในโรงเรียนประถม-ศึกษาและรอบๆ กรุงแบคแดด ประเทศอิรัก เรื่อง Cultural and Environment Influences Reflected in Children's Drawings from Urban and Rural Elementary schools in and Around Baghdad Iraq โดยศึกษาลักษณะของ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมืองการทหารที่เกี่ยวข้องกับจินตนาการในการวาดภาพของ เด็ก โดยพิจารณาจากปัจจัยทางด้านประเพณี เทศ ที่ตั้ง เศรษฐกิจ และอิทธิพลของตะวันตก ศึกษาจากเด็กจำนวน 180 คน ที่มีความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจทั้งในเมือง และชนบท ที่มีอยู่ทั่วไปในโรงเรียนประถมศึกษาของกรุงแบคแดด สมมติฐานของการวิจัย คืออันมีความแตกต่างกันในการ เขียนภาพของ เด็กชายและเด็กหญิง ระหว่าง เด็กในเมืองกับเด็กในชนบท ซึ่งพิจารณาจากระดับรายได้ ค่า บานกลาง และรายได้สูง โดยให้เด็กเลือก เรื่องในการ วาดภาพที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง การทหารและ เป็นการเขียนภาพตามแนว ประเพณีของตนเองหรือของตะวันตก

ผลการวิจัยพบว่า การแสดงออกในการ เขียนภาพมีความแตกต่างกันระหว่าง เด็กชายกับเด็กหญิงในเมืองและเด็กในชนบท เด็กหญิงจะเขียนภาพเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เด็กชาย จะเขียนภาพเกี่ยวกับการเมือง การทหาร โดยทั่วไปเด็กนิยมเขียนภาพในแนวประเพณี ของตน และของตะวันตก กิจกรรมของตะวันตกมีผลต่อการ เขียนภาพของ เด็กในเมือง การ เขียนภาพในแนวประเพณีจะปรากฏชัดเจนในผลงานของ เด็กที่อยู่ชนบท ครอบครัวของเด็กที่มี รายได้สูงจะ เขียนภาพเรื่องของตะวันตกและการเมือง การทหาร ครอบครัวของเด็กที่มี รายได้ต่ำและปานกลาง จะเขียนภาพในแนวประเพณีทั้ง เด็กชาย และ เด็กหญิงจะเขียนภาพ ที่แสดงออกในเรื่อง เทศ

นอกจากนี้ยังพบว่า เกิดความสับสนทางวัฒนธรรม ตัวอย่างในการศึกษาได้รับ อิทธิพลทางด้านการเมือง การทหารที่น่ากลัวมาก วัฒนธรรม สังคม และ เศรษฐกิจ มีการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับสมัยที่ผ่านมาก การเมือง การทหารและความ
 นึกคิดในเรื่องของสงคราม มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม นักการศึกษาทางด้านศิลปะ
 ควรจัดเตรียมถึงความเข้าใจของเด็กในด้านทัศนศิลป์ ตลอดจนการเงินธนาคารในการที่จะ
 เลือก เรื่องของการแสดงออกในตัวเด็ก

ชีแฮน (Sheehan, 1989) ได้ทำการวิจัยประสบการณ์ประสาทความรู้สึกรวมที่มี
 ผลต่อการเขียนภาพ รูปแบบของอาคารของเด็กวัยรุ่นเรื่อง Examining the Effects
 of a Sensorimotor Experience on the Drawing of a Model building
 by Preadolescents โดยการศึกษาสังเกตจากผลงาน และการตัดสินใจของเด็กว่า มีความ
 สัมพันธ์กับความสำเร็จ อายุ ประสบการณ์ทางการมองของวัยรุ่นยังมีความบกพร่องอะไร
 บ้าง นักวิชาการเขียนของเด็กวัยรุ่นคือ ไม่สามารถเขียนภาพ 3 มิติของวัตถุได้ และมีปัญหา
 ในด้านการจัดพื้นที่ เด็กที่มีประสบการณ์ประสาทความรู้สึกรวมมาก รู้จักการจับแน่นผสมนี้ของ
 รูปแบบอาคาร จนแน่นไปหมด ซึ่งเป็นการตัดสินใจจากประสบการณ์ประสาทความรู้สึกรวมที่มีต่อ
 รูปทรง การยอมให้เด็กได้สร้างความคุ้นเคยกับวัตถุหรือรูปทรงจะช่วยให้เด็กมีประสบการณ์
 มีความเข้าใจ มีความสามารถ และช่วยให้เด็กได้สังเกตถึงความประณีต สามารถที่จะ
 เขียนภาพ 3 มิติได้ดียิ่งขึ้น การเขียนภาพในระยะแรกเด็กจะเขียนอย่างไม่มีความสุข เมื่อ
 เห็นรายละเอียดหรือสัปดาห์ส่วนมากขึ้นจะทำให้เด็ก เกิดความสนุกสนานกับงานที่คนทำ

ผลการวิจัยพบว่า เส้นพื้นฐานในการเขียนภาพของเด็กมีลักษณะที่เป็นเส้นเดี่ยว
 และแบนเด็กไม่รู้จักวางแผนการใช้พื้นที่ ความสามารถทางด้านทักษะและความเข้าใจอยู่
 ในระดับปกติ มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน มีความ
 คุ้นเคยกับเส้นที่มีลักษณะแบน พื้นที่ในการเขียนภาพค่อนข้างจะจัดระเบียบมีลักษณะเป็น 3 มิติ
 เด็กที่มีความสนใจในการใช้ทักษะเขียนภาพในช่วงวัยรุ่นนี้

เซเทลเลท (Chetelat, 1982) ได้ทำการวิจัยสภาพการณ์ของชีวิตประจำวัน ช่วยหล่อหลอมให้เกิดพรสวรรค์พิเศษทางศิลปะ และความเป็นเลิศของเด็ก เรื่อง A Preliminary investigation into Life Situation and Environments Which Nurture the Artistically Gifted and Talented Child โดยเน้นคุณสมบัติทางด้านสุนทรียศาสตร์และความเป็นเลิศของเด็กอายุ 6 ขวบ ซึ่งให้ความสำคัญต่อสภาพการณ์ที่บ้านและสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน จากรายงานทำให้ทราบว่า การสนับสนุนคุณสมบัติทางด้านสุนทรียศาสตร์โดยเฉพาะนั้น ถือว่าเป็นการให้อิทธิพลหรือแรงผลักดันแก่เด็ก การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นการช่วยทำให้เด็กได้แสดงความสามารถที่ซ่อนอยู่ภายนอกออกมาอย่างเต็มที่ เป็นการวิจัยในเชิงทดลองมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ให้การอบรมทางด้านสุนทรียศาสตร์ตามปกติแก่เด็ก ขั้นตอนที่ 2 ครูศิลปะและผู้ปกครองของเด็กให้การส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเพิ่มเติมแก่เด็ก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณสมบัติทางด้านสุนทรียศาสตร์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผลงานการแสดงออกทางศิลปะของเด็กก่อนการอบรม และหลังการอบรม นอกจากนี้ข้อมูลยังได้จากการสัมภาษณ์เด็กและผู้ปกครอง เกี่ยวกับประวัติของ เด็กที่ประสบความสำเร็จทางด้านทัศนศิลป์

ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้รับการส่งเสริมทางด้านสุนทรียศาสตร์จะแสดงความสามารถที่ซ่อนอยู่ภายนอกออกมาจากสิ่งแวดล้อม ครูศิลปะมีอิทธิพลต่อการทำงานของเด็กมาก ผู้ปกครองควรส่งเสริมพัฒนาคุณสมบัติในด้านสุนทรียศาสตร์แก่เด็ก

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศพบว่า เด็กที่ได้รับการส่งเสริมทางด้านศิลปะ จะมีความคิดสร้างสรรค์สูง การเขียนภาพระหว่างเด็กชายกับเด็กหญิงมีความแตกต่างกัน ของเด็กในเมืองและเด็กในชนบท อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมและฐานะทางเศรษฐกิจ หรือ รายได้ของครอบครัวมีผลต่อการสร้างงานศิลปะของเด็ก เด็กวัยรุ่นนิยมการใช้ทักษะในการเขียนภาพครูและผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางด้านศิลปะของเด็ก